AUTHOR:

LUDWIG, THEODOR

TITLE:

DE ENUNTIATORUM INTERROGATIVORUM...

PLACE:

REGIMONTII...

DATE:

1882

Master Negative #

93-81627-19

COLUMBIA UNIVERSITY LIBRARIES
PRESERVATION DEPARTMENT

BIBLIOGRAPHIC MICROFORM TARGET

Original Material as Filmed - Existing Bibliographic Record

Ludwig, Theodor.
De enuntiatorum interrogativorum apud Aristophanem usu.
Regimontii Prussorum 1882. O. [3] + 69 + [1] p.

Doctor's dissertation at Königsberg (Ger.) university.

No. 4 of a vol. of pamphlets.

Restrictions on Use:

TECHNICAL MICROFORM DATA

FILM SIZE: 35mm REDUCTION RATIO: 11x
IMAGE PLACEMENT: IA (IIA) IB IIB
DATE FILMED: 8/2/93 INITIALS BE
FILMED BY: RESEARCH PUBLICATIONS, INC WOODBRIDGE, CT

DE ENUNTIATORUM INTERROGATIVORUM APUD ARISTOPHANEM USU.

DISSERTATIO INAUGURALIS,

QUAM

CONSENSU ET AUCTORITATE

AMPLISSIMI PHILOSOPHORUM ORDINIS

IN

ALMA LITTERARUM UNIVERSITATE

ALBERTINA

AD

SUMMOS IN PHILOSOPHIA HONORES

RITE CAPESSENDOS

UNA CUM THESIBUS

DIE XXII. MENS. JUL. A. MDCCCLXXXII. HORA XI.

PUBLICE DEFENDET

AUCTOR

THEODORUS LUDWIG

SEEBURGENSIS.

ADVERSARIORUM PARTES SUSCIPIENT:

RUDOLFUS HECHT, DR. PHIL.,

OSCARUS KUHFELDT, CAND. PHIL.

REGIMONTII PRUSSORUM

MDCCCLXXXII.

TYPIS KIEWNINGIANIS.

ARTHURO LUDWICHIO

S.

De enuntiationibus interrogativis, quales ipsae sint apud Aristophanem, in universum disputaturi, nonnunquam tantummodo levius rem nos perstrinxisse, ne quis credat, id monemus, nobis in mente non esse, in hac dissertatione, quae vulgo nota sunt, fusius explicare. Immo vero satis habebimus, quae cum aliis scriptoribus Aristophani communia sunt, paucis tantum complecti quaeque ei propria accuratius diligentiusque tractare permultisque exemplis ex Aristophane petitis docere. Qua in re, quamquam non ignoro, de enuntiatis interrogativis in universum a recentibus grammaticis, velut a Matthiaeo, a Thierschio, a Kruegero, imprimis autem a Kuehnero luculenter tractatum et ab aliis viris doctissimis hic illic nonnulla scitu dignissima hac de re addita esse, tamen spero, cum nemo adhuc, quod vidi, sermonem alicuius scriptoris Graeci hanc in partem perquisiverit, operae fore pretium, materiam institutam absolvere, quod et non pauca, quae arti criticae usui erunt, proferam et de locis quibusdam dubiis certum aliquo modo iudicium facère nonnullaque non recte in comicum nostrum illata eiicere conabor.

Sed priusquam ad id, quod nobis proposuimus, propius accedamus, paucis in universum dicendum est. Duo sunt genera enuntiatorum interrogativorum, prout interrogatio elatione vocis sola efficitur aut exprimitur per vocabulum aliquod vere interrogativum, sive id est pronomen vel adverbium interrogativum sive particula interrogativa. Ac primum quidem prioris generis interrogationes apud Aristophanem cum non sint admodum crebrae neque multum prae-

beant difficultatum, non est, cur separatim de iis solis disputemus; quibus in adhibendis quod Aristophanes ab aliorum scriptorum loquendi ratione differt quodque notatu dignum videtur suo semper loco afferemus. Liceat igitur transire ad enuntiata interrogativa per vocabulum aliquod interrogationi proprium prolata. Quibus in describendis ea utar distributione, ut primum de interrogationibus per pronomina vel adverbia expressis disseram, altero deinde capite quae per particulas interrogativas fiunt interrogationes explicem, denique qui modorum in interrogationibus apud Aristophanem usus sit paucis dicam. Laudo Aristophanem ex editione Meinekiana.

Caput primum.

De enuntiatis interrogativis, quae per pronomina vel adverbia interrogativa inducuntur.

Ac primum quidem harum interrogationum rectarum, quae vocantur, formas, quales sint apud Aristophanem, ut consideremus, facile, si in universum judicaverimus, reperiemus, ut apud ceteros auctores ita apud Aristophanem interrogationes rectas proferri per pronomina vel adverbia interrogativa *τίς, πότερος, ποῖος, πόσος, πῆ, ποῖ, ποῦ, πῶς, πόθεν, πότε.* Quibus vocibus interrogativis sicut ceteri ita etiam comicus noster saepius atque saepius in interrogationibus obliquis, quae dicuntur, utitur, quod silentio transmisissem, nisi G. A. Hirschigius in philolog. vol. V. p. 276. seq. non paucis locis Aristophani illam constructionem abrogasset certisque tantum condicionibus admisisset ideoque nonnullis locis optimam manuscriptorum lectionem commutasset. Quorum versuum cum nonnulli postea aliis de causis mihi afferendi sint, hoc loco occasione data rem veritatemque paucis verbis in lucem proferam. Hirschigius enim, cum

censeat, vocabula interrogationi rectae propria in interrogationibus obliquis tantummodo adhibenda esse, si interrogationes ab imperativis *φράζε, φράσον, κάτειπε,* sim. pendent, non paucis locis, in quibus interrogationes ab aliis verbi formis pendent neque incidendum est inter verbum et vocabulum, quod interrogationem profert, corrigens relativi formam tam pronominis quam adverbii restituit. Recte quidem vir doctus illos imperativos *φράζε, φράσον, κάτειπε,* sim. extra interrogationem positos esse dicit, nam revera interrogationes ab illis imperativis pendentes quasi rectarum interrogationum modo interrogant [1]). Sed his locis solis quis est qui Hirschigio assentiatur pronomina vel adverbia interrogationi rectae propria adhiberi? Loci, quos Hirschigius correxit in Aristophane, sunt:

Plut. 23. *λῆρος· οὐ γὰρ παύσομαι*
πρὶν ἂν φράσῃς μοι τίς ποτ᾽ ἐστὶν οὑτοσί·

pro *μοι τίς* scribendum esse putat *ὅστις*, nisus versibus qui leguntur in Plut. 56. 18. Nub. 359. 374. Pac. 428. 1053. ubi *ὅστις* reperitur. Eadem ratione correxit

Plut. 1171. *τίς ἂν φράσειε, ποῦ ᾽στι Χρεμύλος μοι σαφῶς;*
Lys. 1086. *τίς ἂν φράσειε, ποῦ ᾽στιν ἡ Λυσιστράτη;*
in fragm. apud Phrynich. p. 367. edit. Lobeck.
τίς ἂν φράσειε, ποῦ ᾽στι τὸ Διονύσιον;

legendo *φράσει᾽ ὅπου* pro *φράσειε ποῦ*. Plut. 1171. iam Cobetus scripserat *φράσει᾽ ὅπου*, quem valde miror secutum esse hoc uno loco Meinekium in Aristoph. ed., qui duobus aliis locis traditam lectionem recte servavit.

Plut. 53. *ἢν δ᾽ ἡμῖν φράσῃ*
ὅστις ποτ᾽ ἐστὶν οὑτοσὶ καὶ τοῦ χάριν
καὶ τοῦ δεόμενος ἦλθε μετὰ τῶν ἐνθαδί,

Hirschigius non levi mutatione scribit *χὤτου χάριν — χὤ-*

---

[1]) cfr. Kruegerum in gramm. 51. 17. 2.

του δεόμενος pro tradito καὶ τοῦ χάριν — καὶ τοῦ δεόμενος, ad rationem versuum, qui sunt

Plut. 259. πρὶν ταῦτα καὶ φράσαι μοι
ὅτου χάριν μ' ὁ δεσπότης ὁ σὸς κέκληκε δεῦρο.

et Pac. 39. χὤτου ποτ' ἐστὶ δαιμόνων ἡ προσβολὴ
οὐκ οἶδ'.

Legit Eccl. 367. οὗτος γὰρ ἁνὴρ ἕνεκά γε στεναγμάτων
οἶδ' ὅ τι πρωκτὸς βούλεται χεζητιῶν.

pro tradito οἶδα τί πρωκτὸς κτἑ.

Av. 1210. οὐκ οἶδα μὰ Δί' ἔγωγε καθ' ὁποίας πύλας;
pro codicum lectione κατὰ ποίας πύλας.

Quas omnes coniecturas concedendum est cum salvo metro fieri posse, sed omnes, ne quid gravius dicam, supervacaneas esse neque minimam exstare causam, cur a tradita lectione recedamus, nunc brevi exponamus. Ac primum quidem quis est, qui nonnullorum exemplorum auctoritate alios locos ab illis discrepantes apud omnes vero scriptores non raro lectos corrigendos esse putet? Tum vir doctus, id quod maximi momenti est, non omnes hujuscemodi constructionis apud comicum locos sanavit, pauci tantum sunt, quos correxit, multo plures non attigit. Quos omnes si considerasset, facere non potuisset, quin intellegeret, in multis eorum metrum emendationem vix pati multisque in versibus relativi formam et pronominis et adverbii metri gratia nullo modo restitui posse. Quo certius de hac re constet, haec afferam exempla.

Av. 404. κἀναπυθώμεθα τούσδε, τίνες ποτὲ
καί πόθεν ἔμολον,
ἐπὶ τίνα τ' ἐπίνοιαν.
Thesm. 4. παρὰ σοῦ πυθέσθαι, ποῖ μ' ἄγεις, ὦὐριπίδη;
ibid. 403. ἁνὴρ ἐρωτᾷ, τῷ κατέαγεν ἡ χύτρα;
Ran. 1252. φροντίζειν γὰρ ἔγωγ' ἔχω,
τίν' ἄρα μέμψιν ἐποίσει . . . .
Pac. 20. ὑμῶν δέ γ' εἴ τις οἶδ' ἐμοὶ κατειπάτω
πόθεν ἂν πριαίμην ῥῖνα μὴ τετρημένην;

Quibus allatis dubium non esse potest, quin apud Aristophanem vocabula interrogationi rectae propria etiam in obliqua interrogatione adhibeantur omnibusque in illis locis ab Hirschigio correctis nihil mutandum, sed quas codices exhibent lectiones verae recipiendae sint. Nam nemo Hirschigio adstipulabitur, qui illis, quas antea commemoravi, coniecturis factis ita disserit: „Ex his omnibus luce clarius apparet, corrupta esse, quae metrum mutari sineret, sana vero, quae non sineret.“ Denique videas velim, quid Elmsleius ad Euripid. Med. v. 1103. de nonnullis eorum, quos Hirschigius correxit, versuum dixerit quidque Ellendtius in Lex. Sophocl. p. 731. ea de re adnotaverit quaeque exempla contulerit, in quibus τίς pronomen a Sophocle pro ὅστις pronomine in interrogatione obliqua usurpatur.

Sed haec hactenus. Transeamus ab hac quaestiuncula nimis levi et quae minimi momenti ad maiora. Nullus exstat apud comicum locus, in quo quibus interrogationes obliquas profert pronomina vel adverbia interrogativa ad interrogationem rectam exprimendam adhibuit. Cuius regulae exceptio esse videtur, revera autem non est, si quis ad interrogationem responsurus quaestionem repetens ὅστις, ὅπως, ὅπου, ὁπόθεν sim. pro τίς, πῶς, ποῦ, πόθεν sim. usurpat, quoniam in animo subaudit ἐρωτᾷς; Sic Av. 299. Euelpidi quaerenti: τίς γάρ ἐσθ' οὔπισθεν αὐτῆς; Epops interrogans respondet: ὅστις ἐστί; κειρύλος. ibid. 997. Pisthetaero quaerenti σύ δ' εἶ τίς ἀνδρῶν; Meton ὅστις εἴμ' ἐγώ; **Μέτων** — ὃν οἶδεν Ἕλλας χὠ **Κολωνός**. Nub. 214. interroganti Strepsiadi ἀλλ' ἡ Λακεδαίμων ποῦ 'σθ'; Socratis discipulus: ὅπου 'στίν; αὑτηί. Cuius rei alia exempla habes Av. 164. 959. 1498. 1529. 1640. Thesm. 96. 203. 252. 483. Nub. 677. 689. 753. 760. 1248. 1495. Eq. 128. 1073. Vesp. 48. 793. 956. 1443. Ach. 105. 595. 959. Ran. 198. Plut. 139. 349. 462. Eccl. 521. Pac. 701. 883. 1215. Lys. 187.

Quae dicendi ratio ab omnibus scriptoribus Graecis constans quasi Graeci sermonis lex observata et a nostro poeta tot

locis recte usurpata mirum est quod in sex locis ab Aristophane neglegitur. Respondet enim Av. 608. choro quaerenti: *παρὰ τοῦ;* Pisthetaerus *παρὰ τοῦ; παρ' ἑαυτῶν.* ibid. 1234. Pisthetaero interroganti: *τί σὺ λέγεις; ποίοις θεοῖς;* Iris: *ποίοισιν; ἡμῖν τοῖς ἐν οὐρανῷ θεοῖς.* Nub. 664. Strepsiadi quaerenti: *πῶς δή; φέρε.* Socrates: *πῶς; ἀλεκτρυὼν κἀλεκτρυών.* Pac. 847. famulo interroganti: *πόθεν δ' ἔλαβες ταύτα σύ;* Trygaeus: *πόθεν; ἐκ τοὐρανοῦ.* Ran. 1424. Euelpidi quaerenti: *ἔχει δὲ περὶ αὐτοῦ τίνα γνώμην;* Liber: *τίνα;* Eccl. 761. civi cuidam interroganti *πῶς;* alter *πῶς; ῥᾳδίως.*

Quae cum ita sint, quid mirum, quod multi et docti critici hos versus librariorum culpa corruptos et depravatos esse censentes emendare conati sunt, quo factum est, ut tres quidem loci, Av. 608. ibid. 1234. Pac. 847. facili mutatione sanati esse mihi videantur. Et quidem Av. 608. Bekkerus in sua Aristoph. editione conjectura, quae satis mihi probatur, pro altero *παρὰ τοῦ* legendum proponit *παρ' ὅτου,* attamen in contextu traditam lectionem servavit, qua in re eum secutus est Dindorfius. Meinekius vero et Kockius hanc commutationem perfacilem receperunt. Quod legitur Pac. 847. Fam. *πόθεν δ' ἔλαβες ταύτα σύ;* Tryg. *πόθεν; ἐκ τοὐρανοῦ.* Cobetus qua literarum mutatione nulla esse potest levior plane sanavit scribendo: Fam. *πόθεν δ' ἔλαβες ταύτας;* Tryg. *ὁπόθεν; ἐκ τοὐρανοῦ.* quod idem Meinekius solus recepit. Versum, qui est in Av. 1234. ubi Pisthetaero quaerenti *τί σὺ λέγεις; ποίοις θεοῖς;* Iris respondet: *ποίοισιν; ἡμῖν τοῖς ἐν οὐρανῷ θεοῖς.* Meinekius ita correxit, ut pro *ποίοισιν* scriberet *οἵοισιν.* In his tribus locis fatendum quidem est manuscriptorum lectionem facillima semper emendatione ad consuetum dicendi usum revocari posse. Quod idem esse primo obtutu videtur, revera autem non est, ut paulo post demonstrabimus, Nub. 664. ubi codices praebent: Str. *πῶς δή; φέρε.* Socr. *πῶς; ἀλεκτρυὼν κἀλεκτρυών.* Hoc loco iam Hoogeveenus conjecit, forte legendum esse: Str. *πῶς δή; φέρ'.* Socr. *ὅπως; ἀλεκτρυὼν κἀλεκτρυών.* quod

G. Hermannus ad Viger. ed. IV. p. 445. reponendum esse censet et in Nub. editione in contextum recepit, qua in re eum secutus est Meinekius, qui tamen, cum Rav. codex praebeat *πῶς;* in vindic. Aristophan. libro p. 73. dubius haeret, Hermanni distinctionem probet an hanc: Str. *πῶς δή, φέρε πῶς;* Socr. *ἀλεκτρυὼν κἀλεκτρυών.* quae ei maiorem commendationem habere videtur. Equidem hoc loco Ravennati codici, quem in his sex locis falsam lectionem exhibere constat, non tantam fidem haberem, ut *πῶς* retinendam esse censerem; immo vero Hoogeveeni emendationem quam levissima mutatione factam sine dubitatione acciperem, nisi metrum ea perimeretur et altera, quam paulo post afferam, mihi constaret causa, qua hanc emendationem per se admodum probabilem repudiare cogor.

Versum qui est Eccl. 761. Chrem. *κακοδαίμων ἄρ' εἶ*
νὴ τὸν Δία τὸν σωτῆρα. Civ. *πῶς.* Chr. *πῶς; ῥᾳδίως.*

sensu cassum et corruptum multi iam dudum opinati sunt, quae suspicio valde augetur, quod nemo adhuc quid *ῥᾳδίως* hoc loco sibi velit, recte intellexit. Bothius, qui hoc in loco iocum inexspectatum inesse voluit, nihil ad *ῥᾳδίως* vocabulum recte explicandum attulit. Quare Bergkius mutandum esse putavit

κακοδαίμων ἀρεῖς;
νὴ τὸν Δία τὸν σωτῆρ' ἀποίσω. — δαιμονᾷς;

cui assentiri nullo modo possum, cum emendatio ab eo, quod codices praebent, nimis multum recedat cumque in locis, qui sermonis Graeci quasi legi cuidam adversantur, emendandis si lectiones in optimis codicibus traditas adeo mutamus, latissimus conjecturis campus pateat. Meinekius traditam quidem scripturam in contextum recepit, attamen in adn. critic. ad h. l. *πῶς; ῥᾳδίως.* corrupta esse censet et in vindic. Aristoph. libro p. 202. aut a sciolo hunc versum esse illatum suspicatur aut *πῶς* per incuriam iteratum esse

et *εἰ* particulam extrivisse opinatus totum locum ita restituendum esse existimat:

> Chr. *μέλλεις ἀποφέρειν;* Civ. *πάνυ γε.* Chr. *κακοδαίμων ἄρ' εἶ*
> *νὴ τὸν Δία τὸν σωτῆρα.* Civ. *πῶς;* Chr. *εἰ ῥᾳδίως*
> *[αὐτὸς τὰ σαυτοῦ χρήματ' ἀποβαλεῖς τάλαν.]*

Blaydesius valde miror quod in novissima Ecclesiazusarum editione codicum lectione in contextum recepta ad hunc locum adnotavit: „Corrupta haec videntur Bergkio, lacunosa Meinekio, quare non video. Offendere non debet *πῶς* pro usitatori *ὅπως* positum.“

Non minorem nobis movet dubitationem qui ut paucis de eo disputemus superest versus Ran. 1422, ubi quaerenti Euelpidi *ἔχει δὲ περὶ αὐτοῦ τίνα γνώμην;* Liber respondet *τίνα;* Id quod Bernhardyus in libro suo, qui inscribitur „Wissenschaftliche Syntax der griechischen Sprache“ p. 443. voluit, *τίνα* alterum Euripidis verbis ita coniungendum esse, ut cum emphasi quadam ab Euripide iteraretur, hoc loco recte sese non habere, quod cum nisi in concitata oratione non fieret, satis recte Meinekius affirmavit, quam ob rem in vindic. Aristoph. l. p. 180. sibi aliam quam ipsa sententia ostendisset viam ineundam esse putavit. Itaque cum spurium hunc versum esse ab eodem interpolatore confictum, cui tot alii in hac fabulae parte versus debentur, ut demonstraret studeret, primam vidit offensionem in praecedenti versu

> *πρῶτον μὲν οὖν περὶ Ἀλκιβιάδου τίν' ἔχετον*
> *γνώμην ἑκάτερος; ἡ πόλις γὰρ δυστοκεῖ.*

„Satis mirabiliter“, inquit l. c., „dictum est *δυστοκεῖ*, quod cum significet ‚partu laborat‘ non intellego, quo id pacto huic loco accommodari possit. Intellegerem, si scriptum esset *διστομεῖ* ‚ambigue loquitur‘.“ Equidem elegantissime hoc loco *διστομεῖ* e verbo *δυστοκεῖ* a Meinekio factum esse iudico, ut statim acciperem, si ullum huius verbi apud alios scriptores exstaret vestigium. Revera *δυστοκεῖ* quid sibi velit hoc loco facile non est intellectu. Sin vero Meinekii

coniecturam refutandam esse negas, casu potius ut nulla alia huius verbi vestigia exstent factum esse existimas, quoniam *δίστομος* adiectivum non raro nobis occurrit, Meinekius recte monet, ineptum esse, Euripidem e Libero quaerere *ἔχει δὲ περὶ αὐτοῦ τίνα γνώμην;* spuriumque hunc versum ab interpolatore quodam additum esse necesse est.

Velsenius in novissima Ranarum editione tradita lectione in contextum recepta in adnotatione: „offensio illa“, inquit, „quam in *τίνα* voce repetita inesse putat Meinekius, facile removeri potest, si scribitur: ***ΕΥΡ.*** *ἔχει δὲ περὶ αὐτοῦ τὰ νῦν γνώμην τίνα;* — ***ΔΙΟ.*** *ποθεῖ κ. τ. λ.*“

Quae coniectura sine magna mutatione facta primo obtutu magnam commendationem habere videtur, qua in aliis verbis huius versus, in quo omnia alia verba, vocabulo interrogativo excepto, per se aptissime quadrant, nihil mutetur. Attamen comprobare eam non possum, nam primum *τίνα* pronomen interrogativum, quod nonnunquam ab Aristophane substantivo postpositum esse paulo post demonstrabimus, hoc loco non bene sequitur *γνώμην* vocem, tum altera difficultas, quam in sensus connexu positam esse iudico, non tollitur, cum versus sequens *ποθεῖ μὲν, ἐχθαίρει δὲ, βούλεται δ' ἔχειν.* pessime coëat cum interrogatione *ἔχει δὲ περὶ αὐτοῦ τὰ νῦν γνώμην τίνα;*

Quibus rebus expositis satis apparet, exempla, quae adversantur regulae, ut ad interrogationem respondentes, quaestionem si repetunt, relativi formam tam pronominis quam adverbii interrogativi adhibeant, facillima semper emendatione, ut nonnulli iudicaverunt, ad consuetum dicendi usum revocari non posse. Itaque ut nostram de his sex locis sententiam dicamus, primum contendo, cum contra communem dicendi consuetudinem Atticorum nostrum comicum scripsisse non facile putem, in his sex locis quem exhibent codices soloecismum, id, quod omnes praeter Meinekium Aristophanis editores fecerunt, pro vera lectione in contextum recipiendum non esse. Equidem hos sex locos

in duas divido partes, quarum prior continet illos tres locos, quos primos attuli, Av. 608. ibid. 1233. Pac. 847. in quibus corruptelam librariorum tantum neglegentiae tribuo. Quos si accuratius perspexeris, facile invenies, unumquemque eorum ad sensum explendum non solum opus esse, sed etiam quam aptissime congruere depravationemque eam esse, quae facile a librariis fieri potuerit quaeque quam facillima emendatione ad consuetam dicendi rationem revocari possit et iam ab illis, quos antea commemoravi, viris doctis revocata sit. Quam ob rem nullus ego dubito, quin revera Aristophanes scripserit Av. 608. *παρ' ὅτου* pro altero *παρὰ τοῦ;* Pac. 847. *πόθεν δ' ἔλαβες ταύτας;* Tryg. *ὁπόθεν; ἐκ τοὐρανοῦ.* Av. 1234. incertum est, scripseritne comicus *ὁποίοισιν*, correpta antepaenultima *οι*, an *οἵοισιν;* quod Meinekius praetulit propter Plut. 349. Bleps. *ποῖός τις;* Chrem. *οἷος;* Bleps. *λέγ' ἀνύσας ὅ τι φῇς ποτε.* Equidem facio cum Meinekio, cum praesertim, si hanc coniecturam amplector, non opus habeam, parvum admodum exemplorum numerum, quae correptionem, quam vocamus, prae se ferunt, hoc meo adaugere. [1])

His tribus locis addiderim quartum, Nub. 664., sed non cum ea emendatione, quam proposuit Hoogeveenus, G. Hermannus et Meinekius in contextum receperunt. Nam quod illi viri scripserunt: Str. *πῶς δή; φέρ'.* Socr. *ὅπως; ἀλεκτρυὼν κἀ-*

---

[1]) videas velim quae exempla huius rei ex Aristophane Kockius ad Eq. 139 contulerit, qui inter alia etiam affert Vesp. 1369. Bdelycl. *οὐ δεινὰ τωθάζειν σε τὴν αὐλητρίδα τῶν ξυμποτῶν κλέψαντα;* Philocl. *ποίαν αὐλητρίδα;* ubi *ποίαν* voculae paenultima corripitur. Attamen hic versus nihil facit, cum corruptum eum esse duobus de causis inter alios imprimis Bambergius in dissertatione sua „De cod. Rav. et Venet.“ p. 28. satis demonstraverit.

Aliter de hoc versu Bachmannus in dissertatione sua: ‚Coniecturarum observationumque Aristoph. Spec. I.' p. 127 iudicavit. „Meinekius“, inquit, „inconsiderate *οἵοισιν;* scripsit, sine causa me iudice dubitans restituere *ὁποίοισιν;* correpta antepaenultima, quod praesertim in 1. trim. pede facile excusatur.“

λεκτρυών. duobus de causis ferri non potest. Ac altera quidem difficultas in eo posita est, quod hac emendatione metrum perimitur, qua cum singulae theses ita dividantur, ut una unius, altera alterius loquentis sit. Quatuor huiuscemodi locos, qui apud comicum inveniuntur, collegit Bambergius in dissertatione „de cod. Rav. et Venet,“ p. 27. Loci sunt.

Ach. 912. Nic. *ἐγὼ τοίνυν ὁδὶ*
φαίνω πολέμια ταῦτα. Boeot. *τί δαὶ κακὸν παθών;*

Nub. 1192. Str. *ἵνα δὴ τί τὴν ἕνην προσέθηκεν;*
Phid. *ἵν' ὦ μέλε.*

Ach. 800. Meg. *αὐτὸς δ' ἐρώτη.* Dic. *χοῖρε χοῖρε.*
Puell. *κοΐ κοΐ.*

Pac. 195. Tryg. *ἴθι νυν κάλεσόν μοι τὸν Δί'.* Merc.
ἰὴ ἰὴ ἰή,

e quibus duos primum allatos iam plane sanatos esse in editione Meinekiana, ubi rectissime priore loco *τί δέ* pro tradito *τί δαί*, altero *προσέθηχ';* pro *προσέθηκεν;* legitur, reliquos duos autem nihil valere, cum interiectionum singularis ratio sit, idem vir doctus bene addidit. Quibus allatis satis apparet, in Aristophanem per coniecturam eiusmodi exemplum inferri non oportere. Altera autem causa mihi est, cur illam coniecturam repudiem. Non raro enim, ut in altera huius dissertationis parte demonstrabimus, comico nostro placuit, interrogationibus imperativum *φέρε* particulae loco addere, qui semper, ut fas est, in sententiae initio positus undevicies apud nostrum poetam pronomini vel adverbio interrogativo praemittitur; sed nullus unquam locus exstat, ubi vocabulum *φέρε* vocibus interrogativis postpositum est. Deinde, quod ego ex thesauro, quem composuit Stephanus, videam, etiam apud ceteros scriptores hanc regulam comprobatam invenio; tum vero quippe cum ad augendam vim et vivacitatem loquentis pertineat hoc vocabulum omnino ~~non~~ secundo loco poni

debere nego. Qua ex re sequitur, ut φέρε vocula Strepsiadis verbis πῶς δή; nullo modo addenda sit.

Utraque autem difficultas tollitur, si scribis, id, quod Meinekius Hoogeveeni conjecturae postposuit:

Str. πῶς δή, φέρε πῶς; Socr. ἀλεκτρυὼν κἀλεκτρυών.

ita ut πῶς cum emphasi quadam ab Euripide iteretur. Sed ne haec quidem coniectura satis mihi probatur. Nam ut concedam, Strepsiadem hoc loco cum emphasi quadam interrogare, ita ut vocabulum interrogativum repetat, quod quidem aegre concesserim, tamen Strepsiadem tam concitata oratio, ut non solum, quod fieri solet, voculam interrogativam iteret, sed etiam ad vim augendam alteri πῶς vocem φέρε praemittat, ad Socratem magistrum, a quo discere vult, prorsus dedecet, quam a Strepsiade revera alienam esse satis docent sequentia. Huc accedit, quod φέρε vox simili modo nunquam usurpata invenitur.

Omnia autem aperta sunt, si legis, quod ego Aristophanem scripsisse opinor:

Str. πῶς δή; φέρ' ἴδω. Socr. ἀλεκτρυὼν κἀλεκτρυών.

Optime enim Strepsiades, quem Socrates ignorantiae stultitiaeque arguere et eiusdem verbis perstringere studet, cum se falsum aliquid dixisse sibi conscius non sit, e Socrate quaerat: πῶς δή; φέρ' ἴδω. ad quod ille statim cum ironia: ἀλεκτρυὼν κἀλεκτρυών. Tum φέρ' ἴδω formula est more Aristophaneo, nam vicies bis a comico usurpata legitur. Denique videatur fortasse haec mea opinio eo confirmari, quod etiam in Lys. 574. provisor pari modo ex Lysistrata quaerit: πῶς δή; φέρ' ἴδω.

Sed revertamur ad duos locos, qui supersunt, Ran. 1424. et Eccl. 761. De quibus ut statim dicam, quid sentiam, utrumque versum Aristophaneum esse nego. In neutro versu, siaccuratius consideramus, librariorum errorem videmus, immo vero in utroque interpolatoris cernimus manum, quam non paucis extremam Ranarum partem versibus locupletatam

esse constat. [1]) Ut spurii hi versus etiam ex eo cognoscuntur, quod uterque non solum non necessarius, sed etiam supervacaneus est, cum sensus connexus iis omissis non corrumpatur, sed mutetur in melius. Versum Ran. 1424. iam Meinekius supervacaneum iudicavit, ita tamen, ut pro tradito δυστοκεῖ scripserit διστομεῖ. Quod num recte coniecerit, iam antea dubitavi. Equidem Aristophanem scripsisse opinor δυστομεῖ „redet ihm uebel nach", quod certe Meinekium διστομεῖ vocabulo praelaturum fuisse puto, nisi verbum ei opus fuisset, quo recepto versus sequens plane supervacaneus esset. Sed utut haec res sese habet, dubium esse non potest, quin illo versu sublato Dionysii oratio sine offensione procedat et etiam illa ποθεῖ μὲν .... ἔχειν optime quadrent.

Idem statuendum est de altero versu, Eccl. 761., cuius vel singulae partes interpolationis speciem prae se ferunt. Ac primum quidem νὴ τὸν Δία τὸν σωτῆρα, qua iurandi formula comicus noster nonnunquam usus est, sciolus quidam interpolator e memoria hoc loco iniuria inseruit. Nam omnibus, ubi invenitur, locis haec formula loquentis orationem incipit, (cfr. Plut. 879. Ran. 738. 1433. Eccl. 1045.) excepto uno loco, Eccl. 1103., ubi in aliorum verborum connexum immissa, attamen in versus initio posita est; sed nusquam, id, quod hoc loco, de quo agimus, vides, orationi postponitur. Tum id quod maioris momenti esse duco, qui loquitur ea formula ubique semper qua par est reverentia in bonam partem adhibet, quam ob rem fieri non potest, quin illa dira increpatio κακοδαίμων ἄρ' εἶ hac jurandi formula augeatur. Deinde ne πῶς quidem hoc loco bene quadrat, immo vero τί i. e. διὰ τί, quod est latinum „quid?" exspectamus. Denique alterum πῶς est soloecismus, qui vocatur, quem Aristophanes nullo modo admisit. Postremum

---

[1]) **conferas velim quos non paucos versus ut spurios Meinekius sub contextum posuit.**

quid ῥᾳδίως hoc loco sibi velit, nemo adhuc recte intellexit, ac ne nos quidem de hac vocula quidquam certi dicere possumus. Id unum addimus, hoc versu eiecto nihil esse, quod desideremus, immo vero quam optime civis alter formula τί δέ; de qua postea disputabimus, Chremis verba cum indignatione excipit.

Itaque ut summam faciam, utrumque versum interpolatum esse dico; sed quomodo ille sciolus adductus sit, ut hos versus inseruerit, ego nescio. [1])

Sed satis de hac re. Nullum inveniri exemplum, in quo pronomina interrogationi obliquae propria in recta interrogatione usurpantur, quia quod legitur Nub. 755. ὁπῄ τί δή; et ibid. 784. ὁπῄ τί [2]); huc referri non potest, omitto; proximum est, ut de vocabulorum interrogativorum collocatione paucis disseramus. Ac primum quidem in universum tenendum est, enuntiata interrogativa ut apud ceteros scriptores ita apud Aristophanem a vocibus interrogativis incipere solere. At non pauci inveniuntur loci, in quibus illis voculis interrogativis alia praecedunt verba duabus de causis, quarum una est rhetorica, si interrogationis accentus non cadit in vocabula interrogativa, sed in alia verba, quod imprimis crebro fit in sententiis adversativis, velut

Av. 360. Euelp. τοῖς δὲ γαμψώνυξι τοισδί; Pisth. τὸν ὀβελίσκον ἁρπάσας
εἶτα κατάπηξον πρὸ σαυτοῦ. Euelp. τοῖσι δ' ὀφθαλμοῖσι τί;

Pac. 227. ἡμᾶς δὲ δὴ τί δρᾶν παρασκευάζεται;

Non raro etiam voces interrogativae extrema in sententia

---

1) Videas velim quid Elmslejus ad Euripid. Med. v. 1103 adnotaverit.

2) in Plut. 136. praebent Codd. Rav. et Vat. ὅτι τί δή· Venet. ὅτι δή; pro quo editores recte scripserunt ὁπῄ τί δή;

collocantur, ita ut alius sit sententiae finis, quam exspectas, qua re saepe necopinati quid exprimitur, ut

Eq. 353. ἐμοὶ γὰρ ἀντέθηκας ἀνθρώπων τίν';
ibid. 1078. τούτοις ὁ μισθὸς τοῖς ἀλωπεκίοισι ποῦ;
Eccl. 809. Καλλίμαχος δ' ὁ χοροδιδάσκαλος
αὐτοῖσιν εἰσοίσει τί;

Pronomen interrogativum adiective adhibitum ut maiore cum gravitate dicatur substantivo postponitur Thesm. 1164. χρείᾳ δὲ ποίᾳ τόνδ' ἐπεσφέρεις λόγον; Eq. 1241. τέχνην δέ τίνα ποτ' εἶχες ἐξανδρούμενος; Plut. 974. ibid. 1056. 1176. Eccl. 673.

Nonnunquam enuntiatum interrogativum etiam incipit a verbo finito cum δέ particula adiecta pronomine interrogativo sequente, quae verborum collocatio eam habet vim, ut haec quaestio cum praecedentibus conjungatur. [1]) Ita legimus

Av. 1024. ἔπεμψεν δὲ τίς σε δεῦρο;
Nub. 239. ἦλθες δὲ κατὰ τί;

Hoc loco priusquam ad alteram vocabula interrogativa postponendi causam transeamus, id monemus, in multis generis adhuc allati exemplis collocationi multum tribuendum non esse, quippe cum saepe metrum solum illam positionem efficiat.

Altera postponendi causa, ut supra diximus, est grammatica, si interrogatio pendet a coniunctionibus, ubi more Graecis usitato enuntiatum secundarium per coniunctionem aliquam inductum vocabulo interrogativo subito intermisso in enuntiationem rectam, quae vocatur, transit, ita tamen ut constructio inchoata non mutetur [2]). Cuius generis apud nostrum poetam inveni exempla haec.

---

1) cfr. G. Herm. ad Sophocl. Oed. Col. v. 66.

2) De huius collocationis usu vide quae Lobeckius ad Aj. v. 77. copiose disputat.

Nub. 786. ἐπεὶ τί ἦν ὃ πρῶτον ἐδιδάχθης; λέγε.
ibid. 1061. ἐπεὶ σὺ διὰ τὸ σωφρονεῖν τῷ πώποτ' εἶδες ἤδη
ἀγαθόν τι γενόμενον, φράσον.
Plut. 881. ἐπεὶ πόθεν θοἰμάτιον εἴληφας τοδί;
Lys. 258. ἐπεὶ τίς ἂν ποτ' ἤλπισ' ὦ Στρυμόδωρ'
ἀκοῦσαι — γυναῖκας;
Eccl. 607. ὥστε τί κέρδος μὴ καταθεῖναι; σὺ γὰρ ἐξευρὼν
ἀπόδειξον.

Duobus locis ἵνα τί sequente verbo invenitur

Nub. 1192. ἵνα δὴ τί τὴν ἕνην προσέθηχ';
Pac. 409. ἵνα δὴ τί τοῦτον δρᾶτον;

ubi cod. Rav. et Venet. exhibent ἵνα τί δή, ἵνα τί δέ reliqui, pro quo Bentleius optime scripsit ἵνα δὴ τί, quod recte recepit Meinekius. De δή particulae his in locis trajectione paulo post disseremus. ἵνα τί per ellipsin dictum ita ut in tempore praesenti ἵνα τί γένηται; in tempore praeterito ἵνα τί γένοιτο; supplendum sit,[1]) apud comicum legimus

Eccl. 790. Chr. ἐπαναμένειν, ἔπειτα διατρίβειν ἔτι.
Vir. ἵνα δὴ τί;
ibid 718. Prax. ἔπειτα τὰς πόρνας καταπαῦσαι βούλομαι
ἁπαξαπάσας. Bdel. ἵνα τί;

ubi ἵνα τί voces ita in unum coaluerunt, ut melius sub uno scribantur accentu, quam scribendi rationem testantur perveterem Herodianus (tom. I p. 506,15 ed. Lentz.) et Grammaticus Hermanni p. 460.[2])

Addere liceat occasione data locum

Ran. 1371. τόδε γὰρ ἕτερον αὖ τέρας
νεοχμόν, ἀτοπίας πλέων,
ὃ τίς ἂν ἐπενόησεν ἄλλος;

ubi τίς pronomen interrogativum relativo postpositum est.

Sed haec hactenus; sequitur, ut de pronominibus interrogativis cum articulo conjunctis disputemus. Articulus

[1]) cfr. G. Herm. ad Viger. p. 847.
[2]) cfr. Lobeck. ad Aiac. v. 77.

ubi pronominibus interrogativis praemittitur, semper necesse est, ut in verbis eius, quem interrogamus, aliquid praecesserit, ad quod articulus spectat. Quem usum G. Hermannus in adn. ad. Viger. p. 705. distincte et accurate sic explicuit: „Is qui interrogat audiendi studio id quod alterum dicere vult, occupaturus ipse orationem inchoat, quam ab illo absolvi vult, ipse autem quia eam absolvere non potest, addit pronomen interrogativum. etc.“ Ea loquendi ratio vulgaris tantum sermonis propria fuisse videtur, cum Aristophane excepto, nisi me fallunt lexica, raro unquam inveniatur exemplum. Nullum apud nostrum habeo locum, in quo ὁ vel ἡ articulus pronomini τίς praemittitur, ita ut dicatur ὁ τίς vel ἡ τίς; sed complures extant, ubi τὸ τί dicitur pro τί, et quidem

Nub. 775. Socr. ἄγε δὴ ταχέως τουτὶ ξυνάρπασον. Str. τὸ τί;
Ran. 7. Lib. νὴ Δία
θαρρῶν γ'· ἐκεῖνο μόνον ὅπως μὴ 'ρεῖς, Xanth.
τὸ τί;
ibid. 40. Lib. ὁ παῖς. Xanth. τί ἔστιν; L. οὐκ ἐνεθυμήθης;
X. τὸ τί;
Plut. 902. Iust. καὶ μὴν ἐπερωτηθεὶς ἀπόκριναί μοι.
Syc. τὸ τί;
Vesp. 818. Philocl. ἓν ἔτι ποθῶ, τὰ δ' ἄλλ' ἀρέσκει μοι.
Bdelycl. τὸ τί;
Pac. 826. Serv. ἴθι νυν κάτειπέ μοι. Tryg. τὸ τί;
ibid. 696. Tryg. εὐδαιμονεῖ, πάσχει δὲ θαυμαστόν. Merc. τὸ τί;

quod exemplum G. Hermannus l. c. satis exposuit. Si pluralis numerus praecedit, τὰ τί sequitur, quod omnino, nisi fallor, uno tantum loco et quidem apud nostrum comicum legitur

Pac. 693. Merc. οἷά μ' ἐκέλευσεν ἀναπυθέσθαι σου.
Tryg. τὰ τί;

Quod idem *τὸ τί* significat „quare?“, „quid ita?“ in Ran. 1228., ubi Libero dicenti

ὦ δαιμόνι' ἀνδρῶν ἀποπρίω τὴν λήκυθον,
ἵνα μὴ διακναίσῃ τοὺς προλόγους ἡμῶν.

Euripides cum interrogatione respondet *τὸ τί;*
ἐγὼ πρίωμαι τῷδ';

Plut. 1076. Adulesc. *ἐγὼ περὶ ταύτης οὐ μαχοῦμαί σοι.*
Chr. *τὸ τί;*

Av. 1037. Legislator. *ψηφισματοπώλης εἰμὶ καὶ νόμους νέους*
ἥκω παρ' ὑμᾶς δεῦρο πωλήσων. Pisth. *τὸ τί;*

Unus superest locus dignus, qui hic in censum vocetur. Stephanus in thes. ling. Graec. de pronomine interrogativo cum articulo coniuncto disputans primum exemplum affert versum qui est Nub. 500.

Socr. *κατάθου. τί ληρεῖς;* Str. *εἰπὲ δή νύν μοι* Socr. *τὸ τί;*
Str. *ἢν ἐπιμελὴς ὦ καὶ προθύμως μανθάνω,*
τῷ τῶν μαθητῶν ἐμφερὴς γενήσομαι;

Quam lectionem unde hauserit Stephanus nescio, cum nullus ex iis, quos contulerunt editores, quos vidi, codex eam exhibeat lectionem, immo vero in omnibus legatur: Str. *εἰπὲ δή νύν μοι τοδί· — ἢν* etc. quod recentes editores, quamquam quin Socrates Strepsiadis orationem interrumpens cum emphasi quadam respondere potuerit *τὸ τί;* dubium non est, recte ediderunt. Nam ut id pro nihilo aestimes, orationis interruptionem hoc loco nimis subitam fieri, pronomen demonstrativum *τοδί*, quae forma iota demonstrativo apposito admodum crebro a comico usurpata graviter et manifesto demonstrandi habet vim, Strepsiadi attributum quam aptissime refertur ad sequentia *ἢν* etc.

Ex aliis pronominibus interrogativis articulus apud comicum nostrum pronomini *ποῖος* tantum praemittitur his tribus locis Ach. 418. ibid. 963. Nub. 1270.

Alia est dicendi ratio, si pronomen interrogativum substantivum cum articulo conjunctum sequitur; quod quibus in locis reperitur, ab interrogato, qui jam antea aliquid dixerit, ut accuratius ea de re disputetur, postulatur. Locorum, qui huc pertinent, numerus cum sit permagnus apud Aristophanem, paucos sufficiat attulisse. Legimus

Av. 94. *τίς ἡ πτέρωσις; τίς ὁ τρόπος τῆς τριλοφίας;*
ibid. 1021. *τίς ὁ Σαρδανάπαλλος οὑτοσί;*
Thesm. 137. *τίς ἡ τάραξις τοῦ βίου;*

Sed satis mihi multa verba hac de re fecisse videor, paucis dicamus de proprietatibus quibusdam sermonis in pronominibus interrogativis. Ac primum omitto *τί* neutrum, ut „quid“ apud Latinos, pro *διὰ τί* adverbialiter dictum permultis locis apud comicum inveniri, significans „cur?“, „quare?“, „qua de causa?“, „quomodo?“. Quod *τί* nonnullis locis sequitur *οὐ* particula negativa, cui nonnunquam *οὖν* vocula additur, qua re enuntatio interrogativa gravior adhortandi vel iubendi formula fit, velut Eq. 1207. *τί οὐ διακρίνεις Δῆμ' ὁπότερος ....;* „cur non diiudicas, o Deme, uter“ ... i. e. diiudices. — Lys. 1103. *τί οὐ καλοῦμεν δῆτα τὴν Λυσιστράτην, — ἥπερ διαλλάξειεν ἡμᾶς ἂν μόνη;* i. e. *καλῶμεν.* — Ach. 359. *τί οὖν οὐ λέγεις ...;*

Quod ad tempus in hac loquendi ratione attinet, omnes, quos vidi, praeteritum frequentius esse quam praesens iudicaverunt.[1]) Quod quatenus de Aristophane valeat, nunc videamus. Praeteritum habemus

Vesp. 213. *τί οὐκ ἀπεκοιμήθημεν ὅσον ὅσον στίλην;*
Ach. 592. *τί μ' οὐκ ἀπεψώλησας; εὔοπλος γὰρ εἶ.*

---

[1]) cfr. Elmsleium ad Euripid. Heracl. 805., Kuehnerum ad Xen. Mem. III. 1. 10., Kruegerum in gramm. 53. 6. adn. 2., qui ita disserit: „In Fragen mit *τί οὐ* — steht der Aorist, indem die Verwunderung, dass die Handlung nicht schon eingetreten sei, eine dringende Forderung desselben enthaelt. Doch kann bei *τί οὐ* — auch das Praesens stehen.“

Lys. 181. *τί δῆτα ταῦτ' οὐχ ὡς τάχιστα, Λαμπιτοῖ,*
ξυνωμόσαμεν, ὅπως ἂν ἀρρήκτως ἔχῃ;
ibid. 906. *φιλεῖς; τί οὖν οὐ κατεκλίνης, ὦ Μύρριον;*
in fragm. ap. Athen. IX. p. 380. d.
τί οὐκ ἐκέλευσας παραφέρειν τὰ ποτήρια;

Praesens adhibetur

Av. 149. *τί οὐ τὸν Ἠλεῖον Λέπρεον οἰκίζετον*
ἐλθόνθ';
ibid. 828. *τί δ' οὐκ Ἀθηναίαν ἐῶμεν πολιάδα;*
ibid. 1318. *τί γὰρ οὐκ ἔνι ταύτῃ*
καλὸν ἀνδρὶ μετοικεῖν;
Thesm. 389. *τί γὰρ οὗτος ἡμᾶς οὐκ ἐπισμῇ τῶν κακῶν;*
ibid. 1121. *τί δ' οὐκ ἐᾷς λύσαντά μ' αὐτὴν, ὦ Σκύθα,*
πεσεῖν ἐς εὐνὴν καὶ γαμήλιον λέχος;
ibid. 1193. *τί οὐ κατεῖδει παρ' ἐμέ;*
Eq. 1207. *τί οὐ διακρίνεις Δῆμ' ὁπότερός ἐστι νῷν*
ἀνὴρ ἀμείνων περὶ σὲ καὶ τὴν γαστέρα;
Vesp. 273. *τί ποτ' οὐ πρὸ θυρῶν φαίνετ' ἄρ' ἡμῖν ὁ γέρων*
οὐδ' ὑπακούει;
ibid. 563. *φέρ' ἴδω, τί γὰρ οὐκ ἔστιν ἀκοῦσαι θώπευμ'*
ἐνταῦθα δικαστῇ;
Ach. 359. *τί οὖν οὐ λέγεις, ἐπίζηνον ἐξενεγκὼν θύραζ';*
Pac. 1027. *πῶς δ' οὐχί; τί γάρ σε πέφευγ'*
ὅσα χρὴ σοφὸν ἄνδρα; τί δ' οὐ
σὺ φρονεῖς ὁπόσα χρεών . . . ;
Lys. 1103. *τί οὐ καλοῦμεν δῆτα τὴν Λυσιστράτην;*

Praesens et praeteritum legimus

Lys. 1159. *τί δῆθ' ὑπηργμένων γε πολλῶν κἀγαθῶν*
μάχεσθε κοὐ παύεσθε τῆς μοχθηρίας;
τί δ' οὐ διηλλάγητε; φέρε τί τοὐμποδών;

Quibus locis allatis, quamquam praeterito rem multo gravius quam praesenti tempore designari non negamus, tamen illis viris doctissimis, quod ad Aristophanem pertinet, plane assentiri non possumus et valde dolemus, quod alios

scriptores in hanc rem inquirere nunc nobis tempus non permittat.

Sequuntur formulae *τί μαθών* et *τί παθών* dignae, quae hoc loco afferantur, praesertim cum apud comicum multo crebrius quam apud alios scriptores inveniantur. Quibus de formulis cum doctissimi viri varie senserint, alii aliud defenderint, aliquid longius repetendum est. Primum mirum videri debet, quod iuxta formulam *τί παθών* adverbialiter dictam altera formula *τί μαθών* eodem sensu usurpata reperitur, ut primo obtutu nobis suspicio merito non absit, quin hic librariorum error extet. Quae fortasse causa fuit, cur Brunckius in annot. ad Lys. 599. Plut. 908. Ach. 826. Nub. 1507. Scaligero monente *τί μαθών* formulam plurimis in locis vel omnium vel plurimorum vel optimorum codicum fide confirmatam e comici contextu expulsam velit. Cui assentitus est Elmsleius ad Ach. 826. et G. Hermannus ad Viger. p. 729. ed. IV. et in praefatione Nub. ed. II. p. 46. ubi accuratius distinctiusque agens *τί μαθών* formulam, ubicunque reperitur, optimis libris invitis in *τί παθών* mutandam esse censet. Aliter de ea re judicavit F. A. Wolfius, qui ad Demosth. Leptin. p. 848. longiore disputatione differentiam inter has binas loquendi formulas demonstrare studet et ut ejus verbis utar ‚excussis sedulo et Aristophanis et aliorum exemplis plurimis compertum habet, utriusque formae diversam potestatem esse, sed discrimen tenue'. Wolfium secuti sunt Matthiaeus in arte Graec. p. 1317. ed. III., Kuehnerus in gramm. ed. II. vol. II. p. 1019. Passowius in lex. Graec. vol. III. p. 123, omnes quos viderim Aristophanis editores; Kruegerus in gramm. ed. V. 56. 8. 3. rem in medio reliquit. Sed videamus exempla, quae apud poetam nostrum inveniuntur. Legimus

Nub. 401. *ἀλλὰ τὸν αὑτοῦ γε νεὼν βάλλει καὶ Σούνιον*
ἄκρον Ἀθηνέων
καὶ τὰς δρῦς τὰς μεγάλας· τί παθών; οὐ γὰρ
δὴ δρῦς γ' ἐπιορκεῖ.

Nub. 340. λέξον δή μοι, τί παθοῦσαι,
εἴπερ νεφέλαι γ' εἰσὶν ἀληθῶς, θνηταῖς εἴξασι
γυναιξίν;
Vesp. 251. τί δὴ μαθὼν τῷ δακτύλῳ τὴν θρυαλλίδ' ὠθεῖς,
καὶ ταῦτα τοὐλαίου σπανίζοντος, ὦνόητε; [1])
Ach. 826. τί δὴ μαθὼν φαίνεις ἄνευ θρυαλλίδος;
Plut. 907. Syc. τῶν τῆς πόλεώς εἰμ' ἐπιμελητὴς πραγμάτων,
καὶ τῶν ἰδίων πάντων. Iust. σύ; τί μαθών;
Syc. βούλομαι.
Lyc. 599. σὺ δὲ δὴ τί μαθὼν οὐκ ἀποθνήσκεις;
Nub. 1506. τί γὰρ μαθόντ' ἐς τοὺς θεοὺς ὑβριζέτην;

pro quo Meinekius edidit

τί γὰρ παθόντες τοὺς θεοὺς ὑβρίζετε; [2])

Huc referendus non est versus, qui legitur

Pac. 701. Tryg. ἀπέθανεν
ὅθ' οἱ Λάκωνες ἐνέβαλον. Merc. τί παθών;
Tryg. ὅ τι;

et Ach. 912. τί δὲ κακὸν παθὼν
ὀρναπετίοισι πόλεμον ἦρα καὶ μάχαν;

nam utroque loco *τί παθών* adverbialiter dictum non est, sed significationem primariam servavit.

Quae exempla supra allata si accuratius perspexerimus, concedendum nobis erit, omnibus locis alteram formulam alterius loco collocari posse. Primariam vocum *τί μαθών* et *τί παθών* significationem si respicis, in Plut. 908. Vesp. 251. *τί μαθών* formula optime elegantissimeque sensui convenit; Ach. 826. et Nub. 1506. haud scio an *τί μαθών* formulae traditae praeferenda sit *τί παθών* formula, quam Meinekius in contextum posuit. Mihi quidem frustra in significationibus distinguendis laborari videtur. Neque

---

[1]) conferas velim Meinekii ad hunc locum adnotationem criticam p. LXVI.

[2]) cfr. de huius versus varia codicum lectione Brunckium ad h. l.

vero assentior illis viris, qui *τί μαθών* formulam, ubicunque reperitur, in *τί παθών* formulam mutandam esse judicaverunt. Quod quominus faciam, praeter librorum auctoritatem me prohibet formulae *τί μαθών* analogia, quam exhibet lingua hebraïca, in qua מַדּוּעַ particula, quae est composita ex מָה pronomine interrogativo et יָדוּעַ participio verbi יָדַע, quod significat *μανθάνειν*, eadem significatione adverbiali ac *τί μαθών* formula usurpata est. [1])

Denique ne id praeteribo, nonnunquam apud scriptores Graecos duas interrogationes una comprehenduntur, [2]) ita ut binae voces interrogativae sine copula collocentur quo fit, ut vi quadam iuterrogetur totumque enuntiatum plus habeat vivacitatis. Quam dicendi rationem, id quod valde mirum est, comicus noster omnino repudiasse videtur, nam in sexcentis interrogationibus vix unum huiuscemodi exemplum invenitur. In Eccl. 655. codices praebent

ἓν ἔτι ζητῶ· πῶς ἤν τις ὄφλῃ παρὰ τοῖς ἄρχουσι δίκην τῳ,
πόθεν ἐκτίσει ταύτην;

ubi *πῶς* voculam, enuntiatione secundaria *ἤν τις— δίκην τῳ* interposita, soli admirationi significandae inservire puto, ut melius scribendum sit *πῶς; ἤν τις* etc., idque eo magis, cum *πῶς* particula hoc sensu non raro apud Aristophanem nobis occurrat. [3]) Vesp. 827. Meinekius pro codicum lectione *τί τις κακὸν δέδρακε τῶν ἐν τῴκίᾳ;* scripsit *τί τίς κακὸν* etc. Fatendum quidem est, hac facillima Meinekii mutatione facta totam quaestionem efficaciorem fieri quamque aptissime ad sensum congruere. Sed cum nullum huiusmodi con-

---

[1]) cfr. de hac re Gesenium in arte hebraïca ed. XXII. p. 229, ubi מַדּוּעַ particulam idem valere ac *τί μαθών* formulam docet.

[2]) cfr. G. Herm. ad Sophocl. Ajac. 1185. et Lehrs. in epimetr. ad Aristarch. p. 388.

[3]) cfr. Hirschigium, qui in philolog. vol. V. p. 283., cum *πῶς* vocem hoc loco prorsus nihil significare censeat, *τοῦτ'* pro *πῶς* particula legit et sic interpungit; *ἓν ἔτι ζητῶ τοῦτ'· ἤν τις κτἑ.*

structionis apud comicum vestigium exstet, a scriptura tradita *τί τις* recedendum non est.

Sed haec hactenus. Hic mihi esse locus videtur, ubi de particulis *δέ, δή, δῆτα, δαί, γάρ, οὖν, μέντοι*, quae omnes in enuntiatis interrogativis, iis potissimum locum habent, quae a pronominibus vel adverbiis interrogativis incipiunt, verba faciamus. Quarum particularum apud auctores Graecos usum in universum accuratius fusiusque explicuerunt Vigerus in libro, qui inscribitur „de praecipuis Graecae dictionis idiotismis“, cui G. Hermannus praeclarissimas addidit adnotationes, Hoogeveenus in sua „doctrina particul. Graec.“, Devarius disputans „de Graecae linguae particulis“, cuius librum Klotzius valde auxit, nec non Hartungius in tractatu suo „Lehre von den Particeln; accedit Baeumleinii liber „Untersuchungen über griechische Particeln.“ Attigerunt saepius rem Ellendtius in Lex. Sophocl. et Wehrius in dissertatione sua „de nonnullis particulis apud Aristophanem“. Itaque de origine et prima illarum particularum significatione tantum abest, ut hoc loco dicamus, ut satis habeamus, nihil nisi quod ad interrogationes pertinet afferre. Qua in re id primum curabo, ut proferam, quid illae particulae in collocatione habeant memorabile et quomodo coniungantur cum aliis particulis.

Ac primum quidem ab ea, quae una est omnium longe plurimis exemplis comprobata particula *δέ* exordiamur. Cuius particulae usus apud nostrum cum sit admodum varius, primum de ea id dico, saepissime eam esse traiectam, quam ob rem non opus est exempla enumerare. Non pauci inveniuntur loci, ubi *δέ* vocula substantivum ipsum cum articulo praepositivo coniunctum, quod ut cum gravitate pronuntietur, sequitur, velut

Eccl. 651. *τὴν γῆν δὲ τίς ἔσθ' ὁ γεωργήσων;*
Plut. 842. *τὸ τριβώνιον δὲ τί δύναται πρὸς τῶν θεῶν;*
ibid. 170. seqq. Pac. 186. Av. 576. Ran. 1456.

Duobus etiam locis, id quod rarissime in prosa legitur, *δέ* particula casui, qui a praepositione pendet, postposita est, in
Ran. 782. *μετ' Αἰσχύλου δ' οὐκ ἦσαν ἕτεροι σύμμαχοι;*
Lys. 997. *ἀπὸ τοῦ δὲ τουτὶ τὸ κακὸν ὑμῖν ἐνέπεσεν;*

Iam ad *δέ* particulae usum transeuntes primum id commemoramus, plerumque apud Aristophanem in interrogationibus orationi continuendae eam inservire, quibus in locis semper aliquid exstat aut in interrogantis mente supplendum est, quod ad oppositionem efferendam particulam *δέ* adhibet. Ac primum quidem permultis locis *δέ* voculam pronominibus et adverbiis interrogativis in interrogationibus maiore cum vi et gravitate proferendis sociatam invenimus. Neque vero rarius enuntiatis interrogativis sine ulla vocula interrogativa solo vocis sono expressis additur, cuius generis multa exstant exempla, in quibus verbo enuntiatum incipienti *δέ* particula postponitur, quam collocationem habere vim quaestionem cum praegressis dictis coniungendi iam antea de prononominum interrogativorum positione agentes demonstravimus. Exempla cum iam supra attulerimus non opus est hic iterum enumerare.

Tum loci examinandi sunt, in quibus *δέ* vox ita usurputa est, ut alii rei aliam adnectat. Quem particulae usum Devarius p. 59. *δέ* pro *καί* vocula nonnunquam in interrogationibus iteratis adhiberi censens exposuit, Klotzius vero ad. Dev. p. 362. in his enuntiatis interrogativis *δέ* particulam ita usurpatam esse iudicavit, ut ubivis opposito declararetur minimeque *δέ* pro *καὶ* posita esse videretur. Cui equidem, Aristophanem si respicimus, assentiri non possum, nam qui quae admodum pauca apud comicum inveniuntur exempla accuratius perspexerit, facere non poterit, quin oppositionem omnino nullo unquam loco declarari, immo vero *δέ* particulam loco *καὶ* vocis ad complures connectendas res usurpari intellegat. Ita Ran. 73. seqq. Hercules cum Liber Euripidis mortui poetae desidero flagrans dixisset *δέομαι ποιητοῦ δεξιοῦ. οἱ μὲν γὰρ οὐκέτ' εἰσίν, οἱ δ' ὄντες κακοί.*

quos bonos putavit poetas adhuc vivos tantum enumerat interrogans

τί δ'; οὐκ Ἰοφῶν ζῇ; ....
Ἀγάθων δὲ ποῦ 'σθ'; ....
ὁ δὲ Ξενοκλέης; ...
Πυθάγγελος δέ;

Similiter in eiusdem fabulae versu 1032. Aeschylus poetas quos *γενναίους* esse censet cum interrogatione affert

Ὀρφεὺς μὲν γὰρ τελετάς .....
Μουσαῖος δ' ..... Ἡσίοδος δὲ
..... ὁ δὲ θεῖος Ὅμηρος ...;

Cuius generis reliqua quae sunt exempla, ne sim longus in locis explicandis, tantum enumerem. Legitur

Plut. 170. *μέγας δὲ βασιλεὺς οὐχὶ διὰ τοῦτον κομᾷ;*
ἐκκλησία δ' οὐχὶ διὰ τοῦτον γίγνεται;
τί δέ; τὰς τριήρεις οὐ σὺ πληροῖς; εἰπέ μοι.
τὸ δ' ἐν Κορίνθῳ ξενικὸν οὐχ οὗτος τρέφει;
ὁ Πάμφιλος δ' οὐχὶ διὰ τοῦτον κλαύσεται;
ὁ βελονοπώλης δ' οὐχὶ μετὰ τοῦ Παμφίλου;
Ἀγύρριος δ' οὐχὶ διὰ τοῦτον πέρδεται;
Φιλέψιος δ' οὐχ ἕνεκα σοῦ μύθους λέγει;
ἡ ξυμμαχία δ' οὐ διὰ σὲ τοῖς Αἰγυπτίοις;
ἐρᾷ δὲ Λαῒς οὐ διὰ σὲ Φιλωνίδου;

ibid. 449. *ποίοις ὅπλοισιν ἢ δυνάμει πεποιθοτες;*
ποῖον γὰρ οὐ θώρακα, ποίαν δ' ἀσπίδα
οὐκ ἐνέχυρον τίθησιν ἡ μιαρωτάτη;

Them. 137. *τίς ἡ τάραξις τοῦ βίου; τί βάρβιτος*
λαλεῖ κροκωτῷ; τί δὲ λύρα κεκρυφάλῳ;
τί λήκυθος καὶ στρόφιον; ὡς οὐ ξύμφορον;
τίς δαὶ κατόπτρου καὶ ξίφους κοινωνία;

ubi *δαί* pro *δέ* metri gratia usurpatum est.

Lys. 962. *ποῖος γὰρ ἔτ' ἂν νέφρος ἀντίσχοι*
ποία ψυχή, ποῖοι δ' ὄρχεις,
ποία δ' ὀσφύς, ποῖος δ' ὄρρος;

Quae duo exempla postremum allata cum *δέ* particula non omnibus inseratur membris oppositionem nullam exstare satis demonstrant. [1])

Non raro *δέ* particula additur interrogationibus, quibus interrogantis indignatio et ira indicatur; quo in genere imprimis frequens apud comicum est formula *τί δέ;* Ita Ach. 454. Euripides iratus in Dicaeopolin invehitur his verbis *τί δ', ὦ τάλας, σε τοῦδ' ἔχει πλέκους χρέος;* Simili modo Eccl. 525. Blepyrus iratus alloquitur Praxagoram *τί δ' οὐχὶ βινεῖται γυνὴ κἄνευ μύρου;* ibid. 763. civem cives *τί δ'; οὐχὶ πειθαρχεῖν με τοῖς νόμοισι δεῖ;* Lys. 371. chorus senum mulierum chorum *τί δ', ὦ θεοῖς ἐχθρά, σὺ δεῦρ' ὕδωρ ἔχουσ' ἀφίκου;*

Formula *τί δέ;* etiam, ut id statim occasione data absolvamus, non paucis apud nostrum poetam locis orationi continuandae inserviens addit aliquid et quidem notabile, ita ut *τί* observatu aliquid dignum promittat, quod rei propositae novam vim adferat, *δέ* vocula transitioni inserviat. [2])

---

[1]) De varia lectione versus Lys. 962. ut paucis dicamus, codices exhibent

ποῖος γὰρ ἂν ἢ νέφρος ἀντίσχοι,
ποία ψυχή; ποῖοι δ' ὄρχεις etc.

pro qua scriptura Dindorfius cum disjunctivam particulam ante *νέφρος* vocem nullo modo ferri posse recte intellexisset, *ποῖος δ' ἂν νέφρος ἀντίσχοι*, edidit, sed in adn. ad h. l. p. 802. lectionem traditam revocandam esse censet. Mihi quidem Dindorfii emendatio non satis probatur, nam quid sibi velit *δέ* ante *ἄν* voculam parum intellego. Neque vero Bergkio, qui *ποῖος γὰρ νέφρος ἂν ἀντίσχοι*, edidit, plane assentiri possum, cum prima in *νέφρος* contra usum producta sit in ea emendatione, quod fieri non posse jam Meinekius in vindic. Aristophan. l. p. 134 recte affirmavit. Equidem maxime sto a partibus Meinekii, qui *ποῖος γὰρ ἔτ' ἂν νέφρος ἀντίσχοι*, scripsit, idque eo magis cum in codicibus *ἢ* et *ἔτ'* voces quam facillime inter sese commutari potuisse non difficile sit intellectu.

[2]) cfr. Hoogeveen. l. c. p. 809.

Loci, qui huc pertinent, sunt Nub. 481. Ran. 73. 798. Plut. 172. 1150. Eccl. 135.

Denique id commemoremus, *δέ* particulam multis locis conjunctam reperiri *δή* voculae. De quarum particularum usu cum Wehrius p. 19. fusius dixerit, non est, cur longius ea de re disputemus, illud tantum afferam, quod Wehrius non satis recte explicuit. Ac primum Wehrius *δὲ δή* particulas nisi in versibus trimetris iamb. apud Aristophanem non inveniri falso pronuntiavit, nam etiam in tetrametro iambico (Plut. 264.) et in anapaestis (Lys. 599.) leguntur. Neque vero qui versus

Ran. 865. *σὺ δὲ δὴ τί βουλεύει ποιεῖν; λέγ' Αἰσχύλε.*
Eccl. 542. *κατέλιπον ὦνερ. αἱ δὲ δὴ λακωνικαὶ*

legerit Wehrio l. c. *δὲ δή* particulis secundum semper in trimetro formari iambum contendenti assentietur.

Postremum ne id quidem praeteribimus, *δέ* particulam post *τί* pronomen interrogativum apud nostrum multis locis omitti, quo fit, ut crebro qui apud tragicos omissa *δέ* vocula post *τί* ortus rarissime reperitur [1]) hiatus apud comicos legitimus nascatur, de quo nunc occasione data paucis dicamus. Ac primum quidem e magno numero locorum, in quibus hiatus invenitur, concludere licet, Aristophanem hiatum post *τί* pronomen evitare non studuisse. Multis locis qui facilius excusatur hiatus ante longam syllabam positus legitur et quidem ante *οὖν* in Av. 172.[2]) 969. Thesm. 70. 208. 252. 635. 868. Nub. 88. 93. 176. 791. Vesp. 956. 1131. Ach. 359. Plut. 94. 460. 1155. Lys. 861. 906. Eq. 13. 1214. in fragm. ap. Athen. XV. p. 677b., ante *οὐ* Av. 149. Thesm. 1193. Lys. 1103. Eq. 1207.

---

[1]) cfr. Ellendt. Lex. Sophocl. p. 731. et G. Herm. Element. doctr. metr. p. 50.

[2]) de dubia lectione cfr. Kockium et quae nos paulo post de modo in interrogationibus agentes disseremus.

Vesp. 213., ante *ἦν* Vesp. 183. 1509. Ach. 157. 767. Ran. 39. 438. 1209. Plut. 1097. Lys. 350. 445. Nub. 786. Av. 859. 1030. 1495. in fragm. ap. Athen. IX. p. 380d., ante *ὦ* Av. 3. 1568. 1604. Nub. 746. Thesm. 892. Lys. 891., ante *αὖ* Thesm. 852., ante *εἶπε* (*εἶπας*) Eccl. 436. Thesm. 902., ante *ἐστίν* Av. 49. 225. 998. 1010. 1036. 1203. 1529. 1587. Thesm. 193. 733. 904. 1200. Nub. 80. 202. 825. 1248. Eq. 109. 123. 150. 157. 957. 999. Vesp. 37. 137. 836. 844. 1136. Ach. 156. 178[1]). 189. 284. 959. 1085. Ran. 40. 181. 273. 312. 653. 657. 1220. Pac. 181. 268. 281. Quibus omnibus locis *τί* in thesi, sequens syllaba longa in arsi collocata leguntur idque semper in trimetro exceptis his locis

Lys. 350. *ἔασον ὦ. τουτὶ τί ἦν; ὦνδρες πόνῳ πονηροί·*
Ran. 438. *τουτὶ τί ἦν τὸ πρᾶγμα;*
Ach. 284. *Ἡράκλεις τουτὶ τί ἐστι; τὴν χύτραν συντρίψετε.*
ibid. 359. *τί οὖν οὐ λέγεις, ἐπίξηνον ἐξενεγκὼν θύραζ';*
Nub. 87. Str. *ὦ παῖ πιθοῦ μοι.* Phidip. *τί οὖν πίθωμαι δῆτά σοι;* [2])

Immerito hoc loco C. F. Hermannus, quem secutus est Meinekius, hiatum sustulit, ita ut scriberet *τί δέ* pro *τί οὖν*, nam hic ut Ach. 359 *τί οὖν* per synizesin dictum est. Neque vero assentior G. Hermanno, qui *μοι* eiecit, de qua re in tertio huius dissertationis capite fusius dicemus.

Tredecim exstant exempla, in quibus *τί* pronomen sequitur syllaba brevis, qua re fit, ut quem nunquam admiserunt tragici hiatus oriatur. Quo certius de hac re constet, ipsos afferam Aristophanis locos.

Nub. 21. *φέρ' ἴδω, τί ὀφείλω; δώδεκα μνᾶς Πασίᾳ.*
ibid. 185. *τί ἐθαύμασας; τῷ σοι δοκοῦσιν εἰκέναι;*
ibid. 798. *ἀλλ' οὐκ ἐθέλει γὰρ μανθάνειν. τί ἐγὼ πάθω;*

---

[1]) cfr. Elmsleium ad h. l.

[2]) cfr. de codicum lectione Meinekii adn. critic.

Nub. 847. φέρ' ἴδω, σὺ τοῦτον τί ὀνομάζεις; εἰπέ μοι.
Eq. 119. ἀνύσας τι. φέρ' ἴδω τί ἄρ' ἔνεστιν αὐτόθι.
Vesp. 806. ἰδού, τί ἔτ' ἐρεῖς; ὡς ἅπαντ' ἐγὼ φέρω
Ach. 750. τί; ἀνὴρ Μεγαρικός; ἀγορασοῦντες ἵκομες.
ibid. 914. καὶ σέ γε φανῶ πρὸς τοῖσδε. τί ἀδικείμενος;
Plut. 335. τί ἂν οὖν τὸ πρᾶγμ' εἴη; πόθεν καὶ τίνι τρόπῳ;[1]
ibid. 464. ἔμ' ἐκβαλόντες; καὶ τί ἂν νομίζετε;
ibid. 1161. ἐναγώνιος τοίνυν ἔσομαι. καὶ τί ἔτ' ἐρεῖς;
Thesm. 707. τί ἂν οὖν εἴποι πρὸς ταῦτά τις, ὅτε . . .;
Av. 172. Ep. τί ἂν οὖν ποιοῖμεν; Pisth. οἰκίσατε μίαν πόλιν.

pro quo Aldina et Iuntina II. habent τί οὖν ποιῶμεν; quod falso receperunt Meinekius et Kockius; lectionem a codicibus exhibitam servandam esse postea de modo disputantes demonstrabimus.

His locis addi possunt

Nub. 22. τοῦ δώδεκα μνᾶς Πασίᾳ; τί ἐχρεσάμην;
Ach. 540. ἐρεῖ τις, οὐ χρῆν· ἀλλὰ τί ἐχρῆν εἴπατε.

Sed redeat oratio unde digressa est. De δέ particula cum satis dixisse mihi videar, nunc consideremus, quem δή particulae in interrogationibus usum Aristophanes tribuat, ac primum quidem quatenus traiectionem, quae vocatur, adhibeat inquiramus. Qua non raro comicus usus est, nam multi inveniuntur loci, in quibus δή particula vocabulo interrogationi inferendae constituto praemittitur, semper fere δέ voce praecedente, velut Ran. 865. Av. 67. Plut. 264. Eccl. 542. Nub. 1178. Uno loco, Eccl. 604. κατὰ δὴ τί; particula δή inter praepositionem κατά et τί pronomen, id quod testibus grammaticis fieri potest,[2] interposita est. Duo exstant versus, Eccl. 791. et Nub. 1192., in quibus δή vocula traiecta est coniunctione ἵνα antecedente, idque eo

[1] cfr. Meinekii adn. critic. ad h. l.

[2] cfr. Kruegerum in gramm. 69. 15. 2.

magis mirum est, quod ἵνα τί crebro usu ita nonnunquam in unum confluere, ut sub uno scribatur accentu, ante demonstravimus.[1]

Iam ad δή particulae in interrogationibus usum ut aggrediamur, omnibus, in quibus legitur, locis accuratius perspectis id affirmamus, pauca admodum inveniri, quae aut propria Aristophanis aut omnino minus usitata sunt. Ac primum quidem notandum est, id quod iam Wehrius recte observavit, in interrogationibus obliquis, quas dicunt, δή vocem apud Aristophanem non legi, si licet exempla, quae leguntur

Av. 67. ὁδὶ δὲ δὴ τίς ἐστιν ὄρνις; οὐκ ἐρεῖς;
Pac. 225. εἰπέ μοι,
ἡμᾶς δὲ δὴ τί δρᾶν παρασκευάζεται;

in rectarum interrogationum numerum referre, de qua re in huius dissertationis principio satis diximus. Tum in universum tenendum est, apud comicum δή particulam in interrogationibus primam suam vim non exuisse neque multum a primaria notione abhorrere, quamquam non paucis locis primaria potestas facile intellegi non potest. Ita multis locis obvia sunt τί δή; πῶς δή; uno loco, Vesp. 665. ποῖ δή; quibus in formulis δή particulae inest vis adhortandi, ut reddi possit „quaeso tandem.“ Pro τί δή; formula paucis locis vox τιή semper in versus fine posita legitur, Eq. 126. 731. Eccl 796. 1086. Pac. 927. Ran. 1473. in fragm. apud Athen. IX. p. 372. b., cui voculae per iterationem additur τί δή; formula Vesp. 1155. Thesm. 84. Pac. 1018., pro qua in Plut. 136. Chremylo interroganti

οὔκουν ὅδ' ἐστὶν αἴτιος, καὶ ῥᾳδίως
παύσει' ἄν, εἰ βούλοιτο, ταῦθ';

Plutus respondet ὁτιὴ τί δή; quod pro vulgata olim scriptura τιὴ τί δή; recentes editores ex cod. Rav. et Venet.

[1] De dubia lectione versus qui est Av. 416. τί φῄς; λέγουσι δὴ τίνας λόγους; vide quid Wehrius satis disseruerit.

receperunt in Nub. 755. Quod num recte fecerint, cum Socrates hoc loco per interrogationem rectam, quae dicitur, loquatur, Passowius in lex. ling. Graec. p. 1889. mea quidem sententia immerito dubitat. Equidem lectionem ὅτιή τί δή; in optimo codice Rav. traditam, quamquam nullo, ut supra demonstravimus, loco Aristophanes, quibus interrogationes obliquae proferuntur vocabulis in interrogationibus rectis usus est, cum apud comicum ὅτιή semper nihil aliud valeat atque latinum „quod", vel ut nostra lingua dicamus „dass", „weil",[1] hoc loco recipiendam esse puto, idque eo magis, quod paulo infra in versu 784. ὅτιή τί in interrogatione recta omnes libri tradunt. In fragmento ex Horis apud Athen. IX. p. 372 d. nobis occurrit τίη τι, quod vitio non carere recte G. Hermannus ad Nub. 755. censet.[2]

Sequitur ut paucis commemoremus, δή particulam vim habere increpantis et aegre ferentis in Eq. 1224. Pac. 841. 1476. Lys. 987. Thesm. 889, ubi δέ est lectio codicum, quam Bentleius recte emendavit in δή; mirantis aut concitato animo interrogantis Nub. 148. 664. 673. 1073. Ran. 1162. Eccl. 604. 791. 858. Lys. 48. 371. 574. Ach. 310.

Denique de iis locis disserendum est, ubi δή particula cum aliis particulis in interrogationibus coniuncta legitur. De qua re cum Wehrius p. 66. multum egerit, equidem satis habeo id quod Wehrius non attulit, commemorare, δή vocem uno loco, Pac. 928. cum δῆτα particula ab eadem radice ducta sociatam inveniri, uno loco cum ποτέ, Lys. 48. τίνα δὴ τόπον πόθ'; quod nostra lingua dicas „wie denn eigentlich in aller Welt?" Octo locis semper οὐ particula negativa praecedente cum πού vocula coniuncta est, quae plerumque tam arte ad δή particulam se inclinat, ut utraque particula in unam confluat vocem δήπου, significans „videlicet", „nimirum".

---

[1] cfr. Kockium ad Av. 150.

[2] cfr. hac de re Lehrs. quaest. ep. p. 65.

Postremum id afferamus, non paucis locis interrogationes formulis ἄγε δή; φέρε δή; proferri, de qua re in altero capite fusius dicemus.

Sed satis mihi multa verba de δή particula fecisse videor, sequuntur nunc particulae δῆτα, δαί, μέντοι; de quibus cum Wehrius fusius diputaverit, longum est idem repetere. Accedamus ad γάρ particulam, quae, ut supra fecimus, quid in collocatione habeat memorabile primum videamus. Itaque ut ab interrogationibus per vocabulum interrogativum prolatis exordiamur, quamquam in multis huiuscemodi interrogationibus γάρ vocula legitur, tamen quinque tantum loci, Eq. 353. Plut. 130. 535. 786. 923. traiectionem, quae vocatur, habent, quibus omnibus γάρ particula τίς pronomini praecedit. Cuius traiectionis causam si quaeris, omnibus illis locis accuratius perspectis τίς pronomen, ut maiore dicatur vi ad sententiae finem collocatum esse cognosces. Nub. 1179. ut id addamus, veteres editiones cum γάρ particulae traiectione legunt ἔνη γάρ ἐστι καὶ νέα τίς ἡμέρα; Cod. Rav. a prima manu τῆς ἡμέρας; praebet. Recte vero recentes editores scripserunt ἔνη γάρ ἐστι καὶ νέα τις ἡμέρα; nam cum in versu sequenti Strepsiades Phidippidi filio interroganti responso non dato orationem suam continuet, Phidippidem difficile est cogitatu interrogasse ἔνη γάρ ἐστι καὶ νέα τίς ἡμέρα; immo vero patris verba valde admiratus filius exclamat: ἔνη γάρ ἐστι καὶ νέα τις ἡμέρα; „estne enim dies aliquis vetus et novus?" Quod cum Bergkius recte intellexisset, non male quidem coniecit: Phid. ἔνη γάρ ἐστι καὶ νέα τίς; Str. ἡμέρα — εἰς ἣν γεθήσειν κτέ., quae tamen coniectura non satis mihi comprobatur, quia nulla est ratio ἡμέρα vocem, quae quam optime cum τίς pronomine indefinito coniungitur, a voce τίς disiungendi inque Strepsiadis responsi initio collocandi.

Quibus allatis de γάρ particulae positione pauca habeo, quae addam. Non secundo, sed tertio loco, si eximis quod legitur Av. 304. ἐπὶ τί γάρ; ubi γάρ inter praepositionem et

casum collocari nullo modo potuit, et Pac. 222. *ἀλλὰ ποῖ γὰρ οἴχεται;* et Ach. 594. *ἀλλὰ τίς γὰρ εἶ;* et Lys. 463. *ἀλλὰ τί γὰρ ᾠου;* quia *ἀλλά* particula in sententiae principio collocari solita est, *γάρ* vocula posita est Ach. 1211. Eccl. 767. et quidem his duobus locis post substantivum cum articulo praepositivo coniunctum, Eccl. 377. *ἤδη λέλυται γάρ;* (sc. *ἐκκλησία*), Av. 1051. *καὶ σὺ γὰρ ἐνθαῦθ' ἦσθ' ἔτι;* quo fit, ut *λέλυται* et *σύ* maiore cum vi et gravitate pronuntientur; quarto loco, Av. 1386., in sententiae fine Lys. 489.

Iam ad *γάρ* particulae usum transeuntes ut res omnibus notissimas omittamus, ea tantum commemorabimus, quae extra viam tritissimam posita sunt. Ac primum id affirmamus, *γάρ* vocis vim causativam „nam“, „enim“, aut conclusivam „igitur“ omnibus apud Aristophanem locis perspici posse. [1]) Quae vis non raro minus perspicua est, quamquam omnibus illis locis de vera particulae vi dubium esse non potest. Quos omnes locos enumerare resque explicare cum longum sit, nonnullos liceat mihi afferre, de quibus maximi critici varie egerunt. Legimus

Nub. 191. *τί γὰρ οἴδε δρῶσιν οἱ σφόδρ' ἐγκεκυφότες;*
ibid. 200. *πρὸς τῶν θεῶν, τί γὰρ τάδ' ἐστίν; εἰπέ μοι.*
ibid. 218. *φέρε τίς γὰρ οὗτος οὑπὶ τῆς κρεμάθρας ἀνήρ;*

quibus locis nec praecedit quidquam nec sequitur, quod efficiat, ut *γάρ* particula suam significationem servet, quam ob rem Brunckius *γάρ* voculam hic locum habere negans in versu 191. edidit *τί δ' ἆρ' οἴδε δρῶσιν;* Quod ut refutet G. Hermannus ad Viger. p. 300. „in omni“, inquit, „interrogatione locus est particulae *γάρ*, quia intelligitur semper ,nescio' vel ,dic mihi' vel simile quid. Unde et Latini ,quisnam‘ vel ,nam quis‘ et Germani ,denn‘ dicunt“. [2]) Quam rem accuratius

[1]) cfr. Hartungium, qui in vol. I. p. 478. non pauca exempla ex Aristophane affert.

[2]) cfr. de hac disputatione Handtium in Turs. II. p. 388. seqq.

fusiusque in Nub. ed. ad h. l. persecutus est, exponens in versu 192. *τί γὰρ οἴδε δρῶσιν;* esse stupentis novo aliorum discipulorum adspectu, rationemque reddentis quare eos miretur.“ Similiter dictum esse censet quod legitur in versibus 200. et 218. Quae omnia tantum abest, ut plane mihi comprobentur, ut assentiar, quocum consentit Kruegerus in arte 69. 14. 8. et Kockius ad h. l. Klotzio, qui ad Dev. p. 249. in illis locis nihil ante *γάρ* particulam omissum esse, aut omitti potuisse iudicat Graecosque vocula *γάρ* etiam uti solitos esse, ubi per se minime videretur res ad aliam rem spectare de exemplis nostris multum disputans demonstravit.

Sed satis de hac re; de ceteris usus generibus nunc pauca dicamus. Ex iis, quae propria interrogationi sunt, vocabulis *τίς, πῶς, ποῖος, ποῖ, ποῦ* apud comicum additur *γάρ* vocula, ut intensiva interrogandi vis perhibeatur. Cuius generis exempla enumerare omitto, unum tantum affero locum, qui est Ran. 1189. quique suam postulat explicationem.

Eurip. *εἶτ' ἐγένετ' αὖθις ἀθλιώτατος βροτῶν.*
Aeschyl. *μὰ τὸν Δί' οὐ δῆτ' οὐ μὲν οὖν ἐπαύσατο.*
πῶς γάρ; ὅτε δὴ πρῶτον μὲν αὐτὸν γενόμενον.

formula *πῶς γάρ;* absolute posita significat „quomodo enim?“, „quo enim pacto?“ i. e. „nullo modo“, supplendum est *πῶς γὰρ ἂν παύσαιτο;*

Formula *τί γάρ;* quae est locutio elliptica ab aliis scriptoribus usurpata ut aut interrogationis signum fiat, significans „nonne“ vel „nunquid“, aut ad novam aliquam rem transitio, apud comicum omnino, nisi fallor, non reperitur, nam quae legitur Ran. 1472. in versus fine *τιῇ γὰρ οὔ;* formula, ubi ex praecedentibus *ἔκρινα νικᾶν Αἴσχυλον* subaudiendum est *τιὴ γὰρ οὐκ ἂν κρίναιμι;* huc referenda non est.

Restat, ut de *γάρ* particula *οὐ* negandi voculae postposita paucis disseramus. *οὐ γάρ* saepe apud Aristophanem vehementius aut cum emphasi quadam interrogat et quidem Ach. 827. Ran. 25. Av. 611. 1402. 1525. 1606. Plut 429. 911.; cum indignatione quadam, ita tamen, ut ex inter

rogatione affirmatio inferatur, Eq. 392. Vesp. 682. 836. 1290. Ach. 576. Plut. 856; cum ironia profertur Eq. 200. Duo denique exstant exempla, Eccl. 765. et Pac. 970., ubi οὐ γάρ; formula in enuntiationis initio et separatim posita per sese interrogationem profert, qua alterius assensus quasi elicitur, quod nos vocibus „nicht wahr?“ pronuntiamus.[1])

Quae de γάρ particulae in interrogationibus usu disputata volebamus cum ad finem perducta sint, proximum est, ut de οὖν vocula paucis disseramus. De cuius particulae collocatione, ut ex hac re exordiamur, pauca habeo, quae afferam. οὖν particula vocabula interrogativa proxime sequitur, quod paucis tantum locis negligitur et quidem, si μὲν οὖν formulam exemeris et quod legitur Av. 127. ποίαν τιν' οὖν, Pac. 674. ποῖος τις οὖν, ubi pronomen indefinitum quam artissime cum ποῖος pronomine coniungitur, ἄν vocula interposita est in Thesm. 22. ibid. 707. Eq. 17. Vesp. 348. Plut. 335. Eccl. 363. Lys. 193, et μοί voce intermissa Vesp. 291. Tres tantum loci reperiuntur, qui traiectionem, quae vocatur, habent, Nub. 202. Ran. 1064. 1422. Denique afferendi sunt loci

Av. 1405. βούλει διδάσκειν καὶ παρ' ἡμῖν οὖν μένων;

ubi οὖν metri causa post ἡμῖν pronomen positum legitur, et

Plut. 848. καὶ ταῦτ' ἀναθήσων ἔφερες οὖν;

ubi οὖν in sententiae fine collocatum est ea de causa, quod ἔφερες verbum, quocum οὖν coniungendum est, metri gratia in sententiae initio collocari non potuit. Sed ne longus sim in positione explicanda ad particulae usum accedamus. Qui cum in interrogationibus et in aliis enuntiatis parum differat, ita ut primaria particulae potestas ubique satis perspicua sit, ne ea, quae vulgo nota sunt, repetamus, non est, cur fusius ea de re disputemus; pauca attulisse satis erit. τί οὖν particulas non raro coniunctas, ut hiatus existat, in-

1) cfr. Klolz. ad Dev. p. 699.

veniri iam antea de hiatu agentes exposuimus. τί οὖν; per ellipsin dictum ter apud comicum adhibetur, qua formula is qui interrogat alterius animam ad eam, quae sequitur, quaestionem vocat. Loci sunt Thesm. 208. Lys 861. Plut. 94. Tribus locis Nub. 1086. Ran. 556. ibid. 1422. μὲν οὖν formula legitur, de qua quid Wehrius p. 19. disseruerit videas velim.

De μῶν particula haud dubie ex μή et οὖν vocibus nata paulo post de οὐκ adverbio negativo interrogationem proferente agentes disputabimus.

Restat, ut de ποτέ particula pauca dicamus. Et cum de collocatione nihil habeam, quod commemorem, statim ad usum qualis sit aggrediamur. Ac primum quidem, qui legitur versus

Ach. 588. εἰπέ μοι, τίνος ποτὲ
ὄρνιθός ἐστιν; ἆρα κομπολακύθου;

cum obliqua interrogatio habenda non sit, apud comicum nonnisi in rectis interrogationibus ποτέ particulam legi notandum est. Ut vero ad ποτέ vocis usum transeamus, in universum dico, nullum inveniri locum, qui ab aliorum scriptorum usu tam multum abhorreat, ut longius de eo disputari hoc loco opus sit. Plerumque ποτέ interrogantis animum quam celerrime responsum accipiendi exprimit, qua re locutioni nova quaedam emphasis additur. Ad dubitantis sollicitudinem efferendam dictum est Vesp. 143. 203. 273. 1000. Av. 374. 606. 1652. Thesm. 1. Nub. 346. 874. Eq. 17. 97. 1240. Ach. 423. Ran. 1251. Pac. 62. 68. Lys. 476; cum perconctantis admiratione pronuntiatur Av. 280. 291. 1207. Nub. 187. Eccl. 311. 877. Pac. 1231. Lys. 48. 258.

Sed satis de hac re; transeamus ad alteram, quam nobis proposuimus, partem, quae, ut supra commemoravimus, interrogationes per particulas interrogativas prolatas complectitur.

Caput alterum.

De interrogationibus, quae per particulas interrogativas inducuntur.

Incipiunt enim interrogationes etiam a particulis interrogativis, quas nunc deinceps tractabimus. Ordiamur ab *ἆρα* particula. De qua cum G. Hermannus in praef. ad Soph. Oed. Col. p. XVII. seqq. et Klotzius ad Devar. p. 183. longius fusiusque egerint et fere omnia ex Aristophane exempla attulerint, longum videatur hoc loco idem retractare. Sed ne quis rem graviorem, praesertim cum illi viri valde varie de eadem re senserint, me tacitum praetermisisse dicat, totam rem, quod ad Aristophanem pertineat, accurate inquirere constitui. Ac primum quidem quid *ἆρα* vocula in collocatione habeat memorabile videamus. Ut apud ceteros scriptores ita apud comicum nostrum longe plurimis locis ab *ἆρα* particula oratio incipit; pauca tantum exstant exempla, ubi *ἆρα* vox aliis quibusdam vocibus postposita est aut propter rhetoricam aliquam rationem, ita ut verba antecedentia magis pronuntientur, aut quod *ἆρα* magis ad singulare enuntiationis verbum spectat. Prioris generis exempla inveni haec.

Vesp. 233. *ὦ Στρυμόδωρε Κονθυλεῦ, βέλτιστε συνδικαστῶν,*
Εὐεργίδης ἆρ' ἐστί που 'νταυθὶ Χάβης θ' ὁ Φλυεύς;
Pac. 372. *νῦν ἆρά με — ἅπασ' ἀνάγκη 'στ' ἀποθανεῖν;*
Thesm. 1. *Ὦ Ζεῦ, χελιδὼν ἆρά ποτε φανήσεται;*

quibus addam

Ach. 75. *ὦ Κραναὰ πόλις,*
ἆρ' αἰσθάνει τὸν κατάγελων τῶν πρέσβεων;

alterius generis

Thesm. 7. Mn. *οὐ δεῖ μ' ἀκούειν;* Eurip. *οὐχ ἅ γ' ἂν μέλλῃς ὁρᾶν.*
M. *οὐδ' ἆρ' ὁρᾶν δεῖ μ';* E. *οὐχ ἅγ' ἂν ἀκούειν δέῃ.*
σῖγα πᾶς. ἠκούσατ' ἄνδρες ἆρα τῆς εὐφημίας;
Eccl. 672. *οὐδὲ κυβεύσουσ' ἆρ' ἄνθρωποι;*

Similiter *ἆρα* particula tribus locis ad singulare quoddam enuntiati verbum collocata est, ubi interrogatio alio quodam modo inducta est.

Av. 89. Euelp. *σὺ δὲ τήν κορώνην οὐκ ἀφῆκας καταπεσών;*
Pisth. *μὰ Δί' οὐκ ἔγωγε.* E. *ποῦ γάρ ἐστ';*
P. *ἀπέπτετο.*
E. *οὐκ ἆρ' ἀφῆκας; ὦγάθ', ὡς ἀνδρεῖος εἶ.*
Vesp. 893. *τίς ἆρ' ὁ φεύγων οὗτος; ὅσον ἁλώσεται.*

quod G. Hermannus l. c. p. XVII. hoc esse statuit: *τίς ὁ φεύγων; ἆρ' οὗτος;* Concedendum quidem est, hunc versum si solum legimus ita explicari posse; sed si eorum quoque, qui praecedunt, versuum rationem habemus, apparet Philocleontem non interrogasse: *τίς ὁ φεύγων; ἆρ' οὗτος;* quisnam est reus? an hicce? sed *τίς ἆρ' ὁ φεύγων οὗτος;* quisnam est iste reus? [1]) Tum Aristophanem nullo unquam loco duas interrogationes in unam contraxisse iam antea ostendimus. Denique ab illa explicatione nos prohibet tertius huius generis locus, qui est

Pac. 1240. *τί δ' ἆρα τῇ σάλπιγγι τῇδε χρήσομαι,*
ἣν ἐπριάμην δραχμῶν ποθ' ἑξήκοντ' ἐγώ;

quem versum G. Hermannus l. c. p. XIX. negans *ἆρα* pro *ἄρα* voce a poetis usurpatum esse, ubi neque interrogationi neque exclamationi locus est, exclamatoriam interrogationem habet, paulo ante exponens, interrogationis atque exclamationis coniunctionem atque affinitatem esse, ut exclamatio fere nihil nisi interrogandi quaedam forma esse videatur, recteque addidit, sine exclamatione hoc loco *τί δ' ἄρα* dicendum fuisse. Cui opinioni quae adversantur non pauca exempla Hermannus optimis libris invitis aliter constituenda esse censet coniecturisque per se optimis, quas hoc loco afferre nolo [2]) in suum usum commutavit, qua in re omnibus

---

[1]) Meinekius non male scripsit
Philocl. *τίς ἆρ' ὁ φεύγων;* Bdelycl. *οὗτος.* Ph. *ὅσον ἁλώσεται.*

[2]) vid. Klotzium l. c. qui nonnullas coniecturas recte repudiavit.

locis perspectis, ubi ἆρα extra interrogationem ab Aristophane adhibita est, ei assentiri nullo modo possum. Neque vero adstipulor Klotzio, qui ad Devar. p. 185. ut refutet Hermannum longiore disputatione agens, quid intersit, utrum dicas τίς ἆρα an τίς ἄρα; — οὐκ ἆρα an οὐκ ἄρα; ut ostendat studet, mea autem sententia in levioribus versatur. Immo vero facio cum Ellendt. Lex. Sophocl. p 217 et Hartung. I. p. 455, qui ἆρα particulam versus lege nonnunquam pro ἄρα voce positam neque usu neque significatione ab ἄρα vocula differre docent. [1]) Quod quo facilius intellegatur, afferam exempla ex Aristophane petita, ubi ἆρα extra interrogationem et quidem uno loco excepto,

Vesp. 460. ἆρ' ἐμέλλομέν ποθ' ὑμᾶς ἀποσοβήσειν τῷ χρόνῳ.

aliis quibusdam verbis postpositum legimus.

Plut. 579. τὸν Δία φήσεις ἆρ' οὐκ ὀρθῶς διαγιγνώσκειν
τὸ κράτιστον.

Nub. 1301. φεύγεις; ἔμελλον σ' ἆρα κινήσειν ἐγὼ
αὐτοῖς τροχοῖς τοῖς σοῖσι καὶ ξυνωρίσιν.

Vesp. 839. τοῦτ' ἆρα πρῶτον τἀδίκημα τῷ πατρὶ
εἰσακτέον μοι· σὺ δὲ κατηγόρει παρών.

Av. 161. ὑμεῖς μὲν ἆρα ζῆτε νυμφίων βίον.

ibid. 1530. ἐντεῦθεν ἆρα τοὐπιτριβείης ἐγένετο. [2])

ibid. 1688. ἐς καιρὸν ἆρα κατεκόπησαν οὑτοιὶ
ἐς τοὺς γάμους.

Lys. 933. codices contra metrum praebent Cin. νὴ Δί' ἀπολοίμην ἄρα. Myrrh. σισύρας οὐκ ἔχεις. pro quo vulgo omnes ediderunt: C. νὴ Δί' ἀπολοίμην ἆρα. M. σισύραν οὐκ ἔχεις. Hoc loco ἆρα quid sibi velit parum intellego maximeque mihi probatur quod Meinekius emendavit: C. νὴ Δί' ἀπολοίμην. M. ἀλλὰ σισύραν οὐκ ἔχεις.

---

[1]) cfr. G. Hermann. ad Viger. p. 820.

[2]) hunc versum Meinekius cum interrogatione edidit.

Qua digressione facta de ἆρα particulae collcatione agentes iam usum vocis tetigimus, de quo nunc pauca addamus. Ac primum notandum est, ἆρα particulam in interrogatione obliqua, quae dicitur, a comico adhibitam non esse. Non desunt, qui ἆρα voculam nonnunquam eadem significatione ac ἆρ' οὐ formula, i. e. „nonne“ a Graecis usurpatam esse censeant. [1]) Quod verum esse R. Kuehnerus ad Xen. Mem. II. 6. 1. negans, „significat quidem (sc. ἆρα),“ inquit, „dubitationem, unde fit, ut plerumque negative usurpetur et vim Latini „num“ habere videatur, sed Attica urbanitas utitur hac particula etiam in interrogationibus minime dubiis, h. e. ubi is, qui interrogat, certo scit, alterum responsionem affirmaturum esse: unde fit, ut, ubi ἆρα pro ἆρ' οὐ dictum videatur, orationi saepe color quidam ironiae admisceatur.“ Interrogationes non paucas apud Aristophanem per ἆρα particulam prolatas si consideramus, facile intellegimus multas earum esse exclamatorias, ita ut is, qui interrogat, responsum non exspectans orationem suam continuet, qua ex re satis perspicuum est, ἆρα vocem tantum interrogationi instituendae inservire. Non raro etiam haec particula adhibita est ita ut latine reddendum sit „num“, ubi interrogans responsum exspectat negans id, de quo interrogaverat. Unus tantum locus exstat, qui eximendus est, Av. 797. Chorus postquam v. 785. dixit

οὐδέν ἐστ' ἄμεινον οὐδ' ἥδιον ἢ φῦσαι πτερά.

v. 797. interrogat.

ἆρ' ὑπόπτερον γενέσθαι παντός ἐστιν ἄξιον;
ὡς Διιτρέφης γε πυτιναῖα μόνον ἔχων πτερὰ
ᾑρέθη φύλαρχος, εἶθ' ἵππαρχος, εἶτ' κτέ.

quod vertendum est „nonne igitur alatum esse quantivis est pretii?“ Id eo magis mirum esse videtur, quod comicus in

---

[1]) cfr. Stallbaum. ad Plat. Phileb. § 158. et Heindorf. ad Plat. Cratyl. § 17.

omnibus eiusmodi interrogationibus *οὐ* particulam negativam addidit, velut

Plut. 886. *ἆρ' οὐχ ὕβρις ταῦτ' ἐστὶ πολλή;*

Vesp. 575. *ἆρ' οὐ μεγάλη τοῦτ' ἔστ' ἀρχὴ καὶ τοῦ πλούτου καταχήνη;*

ibid. 463. 620. Eq. 322. Av. 720. Eccl. 1102. Lys. 54. Neque tamen quidquam nostro loco, quamquam *οὐ* particula mutatione facillima inseri potest, mutandum est. In omnibus quidem, quae Heindorfius et Stallbaumius ll. cc. attulerunt exemplis *ἆρ' οὖν* loco *ἆρ' οὐ* dictum est, sed quae G. Hermannus addidit ad Sophocl. Antigon. 628. e Xenoph. Cyrop. VII. 540. *ἆρα, ἔφη, ὦ ἄνδρες, νῦν μὲν καιρὸς διαλυθῆναι;* „nonne nunc tempus est discedendi?“ et ad Viger. p. 821. ex Eurip. Alc. 341. *ἆρά μοι στένειν πάρα;* et v. 771. *ἆρα τὸν ξένον — στυγῶ δικαίως ἐν κακοῖς ἀφιγμένον;* ubi affirmans responsum sequi debet, optime nostro loco congruunt, cum his quoque locis *ἆρα* pro *ἆρ' οὐ* usurpatum esse liqueat.

Sed ne nimis diu in *ἆρα* particula explicanda morer, breviter tantum afferam, *ἆρα* voci alias particulas adiungi, velut *ἆρά γε* particulae leguntur Plut. 546. Nub. 465. Vesp. 1337. Av. 668. 1221. alia voce interiecta disiunctae Vesp. 4. Pac. 113. Av. 307. *ἆρα δῆτα* inveniuntur Eq. 322. Vesp. 463. *ἆρά ποτε* Vesp. 460. Thesm. 1, ubi codices *ἆρα πότε* exhibent.

Postremum paucis tantum commemoro, Fritzschium in Thesm. 260. ex cod. Aug. *ἦ ῥ ἁρμόσει μοι;* et ex cod. Rav. *ἠρ' ἁρμόσηι μοι;* edidisse *ἦρ' ἁρμόσει μοι;* pro quo alii editores recte scripserunt *ἆρ' ἁρμόσει μοι;* quod paulo infra in v. 260. in eadem formula iidem codices praebent, quod etiam Fritzschius hoc loco recepit. In Pac. 113. Dindorfius e scholiasta Venet. *ἦρ'* pro *ἆρ'* scripsit, quod idem Fritzschius in Thesm. edit. p. 89. probat, cum censeat, librarios sine dubio *ἆρα* aliquoties sufffecisse, cum ipsi *ἦρα* invenissent.

Sequitur *ἦ* particula, quae, si magnum numerum locorum, quos Ellendtius in lex. Sophocl. ex Sophocle collegit, respicis, admodum raro a comico in interrogationibus usurpata est, nam sexies tantum cum interrogatione dicta legitur. De collocatione nihil est dicendum, nisi ab *ἦ* vocula interrogationes incipere; cuius rei exceptionem non faciunt duo loci, Ach. 749. et Pac. 114. ubi vocativi *Δικαιόπολι* et *ὦ πάτερ, ὦ πάτερ* praecedunt, nam his quoque duobus locis *ἦ* particula in enuntiati initio posita est. De usu particulae ex parvo exemplorum numero nihil concludere audeo, attamen quid suspicor facere non possum, quin exponam. Equidem Aristophani particulam in interrogationibus non placuisse puto, cum in permultis versibus, ubi *ἦ* voculae locus fuisset, eam repudiaverit. Quae causa est, cur mihi Dobraei coniectura v. Nub. 483., quam Meinekius in contextum recepit, minime probetur. Codices exhibent:

Str. *τί δέ; τειχομαχεῖν μοι διανοεῖ πρὸς τῶν θεῶν;*
Socr. *οὐκ ἀλλὰ βραχέα σου πυθέσθαι βούλομαι,*
εἰ μνημονικὸς εἶ.

quod Dobraeus commutavit in

οὐκ, ἀλλὰ βραχέα σου πυθέσθαι βούλομαι,
ἦ μνημονικὸς εἶ;

qua in re vir ille doctus cum neque comicus noster neque quisquam scriptorum Graecorum testibus grammaticis hanc nostram particulam in interrogationibus obliquis usurpaverit, pro commate post *βούλομαι* punctum ponere cogebatur, quo fit, ut interrogatio, quam hoc in enunciati nexu a verbo *πυθέσθαι* pendere exspectamus, per se solam proferatur.

Hoc loco cum iam *εἰ* particulam in interrogatione tetigerimus, non alienum esse videtur inquirere, interrogationesne rectae, quae vocantur, per *εἰ* particulam apud poetam nostrum inducantur. Quo de usu qui disseruerunt viri doctissimi quid varie senserint vide Devar. p. 69. Klotz. ad Devar. p. 50. Hoogeveen. p. 226. Stallbaum. ad Plat. Phileb. p. 117.

Matthiae. in gramm. § 526. p. 1214. ed. II. Kuehner. in gramm. II. 2. p. 1033. adn. 24. et ad Xen. Mem. I. 1. 8. Equidem pro vero statuo, apud Aristophanem nullum inveniri exemplum, in quo interrogatio recta per *εἰ* vocem proferatur.

Proximae sunt *εἶτα* et *ἔπειτα* particulae. De quarum collocatione memorabile nihil habeo, quod dicam; nam ubique ut apud ceteros scriptores ita apud comicum nostrum in sententiae initio positae sunt. Cuius rei exceptionem si quis habet versum, qui est

Plut. 78. *ὦ μιαρώτατε*
ἀνδρῶν ἁπάντων, εἶτ' ἐσίγας Πλοῦτος ὤν;

et Ach. 1023. *ὦ τριςκακόδαιμον, εἶτα λευκὸν ἀμπέχει;*

id tantum monemus, etiam aliis particulis, a quibus interrogationes incipere solent, vocativum nonnunquam apud comicum praecedere. Huc referenda non sunt exempla, in quibus *εἶτα* post participium aliquod collocatum abundare videtur.

Iam particularum usum, qualis sit apud Aristophanem, ut consideremus, id primum in universum disputamus, comicum multo crebrius quam plerosque alios scriptores interrogationes per *εἶτα* et *ἔπειτα* voces protulisse. Quod nullius esse momenti, immo vero casu potius factum esse, facile non crediderim; nam si quis accuratius multos apud Aristophanem locos inquisiverit, facile inveniet, poetam nostrum interrogationes, quibus maxima vehementia vel indignatio movenda est, libenter per *εἶτα* et *ἔπειτα* voces exprimere, qua in constructione *εἶτα* et *ἔπειτα* particulae elegantissime adhibitae eandem habent vim ac latina particula „itane"? Quae causa mihi esse videtur, cur viri doctissimi, qui de particulis Graecis scripserunt, de *εἶτα* et *ἔπειτα* vocibus agentes fere ex Aristophane solo exempla petierint. Quae omnia enarrare omitto, satis habeo, quae occurrunt mihi, afferre. Ach. 1021. in agricolam quendam quaerentem *ἐπετρίβην ἀπολέσας τὼ βόε.* Dicaeopolis v. 1024. invehitur *ὦ τρισκακόδαιμον, εἶτα λευκὸν ἀμπέχει;* Plut. 78. Plutum Chremylus pecuniae avidissimus iracunde alloquitur *ὦ μιαρώ-*

τατε — ἀνδρῶν ἁπάντων, εἶτ' ἐσίγας Πλοῦτος ὤν; Similiter iracunde et indignabunde pronuntiantur

Ach. 311. *οὐχ ἁπάντων, ὦ πανοῦργε; ταῦτα δὴ τολμᾷς λέγειν*
ἐμφανῶς ἤδη πρὸς ἡμᾶς; εἶτ' ἐγώ σου φείσομαι;

ibid. 562. *εἶτ' εἰ δίκαια, τοῦτον εἰπεῖν αὔτ' ἐχρῆν;*

alia exempla habes Av. 103. 278. 1585. Nub. 259. 347. 1249. Vesp. 52. 441. 845. 1133. Ach. 917. 1026. Ran. 21. 76. 138. 202. 543. 610. 647. 786. 935. 950. Plut. 45. 398. 794. 827. 938. 1148. Eccl. 132. 235. 335. 529. 535. Thesm. 143. 188. 637. Lys. 608. 911. 985. 1016. 1075. in fragm. ap. Plutarch. in vita Niciae c. 8., in fragm. ap. Polluc. IX. 46. [1])

Silentio praetereo, ut extra interrogationem ita etiam in interrogatione nonnunquam vacare videri *εἶτα* et *ἔπειτα* voces, cum his locis nihil attineant ad interrogationem.[2])

De iis particulis, quae *εἶτα* et *ἔπειτα* voculis adiunguntur, cum supersit, ut disputemus, id statuimus, *δῆτα* particulam solam cum *εἶτα* et *ἔπειτα* vocibus in interrogationibus apud comicum coniunctam inveniri, nam Nub. 259. *εἶτα δὴ τί κερδανῶ;* particulam *δή* ad *τί* pronomen referendam esse iam antea demonstravimus. *εἶτα δῆτα* legimus Av. 1585. Vesp. 441. Ran. 950. Plut. 794. Particularum *ἔπειτα δῆτα* arta coniunctio non reperitur, sed semper *ἔπειτα — δῆτα* intermissa aliqua voce legitur, velut Ach. 917. Lys. 914. 985.

Sed ad calcem perventum est in hac de nostris particulis commentatione; nunc de ea quae est *ἀλλά* verba faciamus. De cuius voculae in interrogatione usu alii aliud senserunt. Vigerus p. 471. huic particulae interrogandi vim tribuit; qua in re virum doctissimum valde errare Hoogeveenus p. 8. docere studet, in exemplis a Vigero allatis non *ἀλλά*, sed sequentes particulas *ἆρα*, *ἦ*, *μή* inter-

---

[1]) versum Lys. 24, quem delendum esse intellexit Nauckius, Meinekius sub contextum posuit.

[2]) hac de re videas velim G. Herrmann. ad Nub. 859.

rogare et *ἀλλά* suam potestatem *διαφορικήν* exercere recte demonstrans. Cui assentitur Zeunius in adn. ad Viger. p. 472. ed. IV. G. Herm. Cum Vigero conspirat Devarius p. 5, ad quem conferas Klotzium p. 13. De ea re quid senserit Kruegerus in gramm. § 69. 4. 4. satis perspici non potest; itaque eo magis iuvat, quod Kuehnerus in gramm. II. p. 1028. suam de hac re sententiam aperte dixit. „*ἀλλά* = at", inquit, „leitet häufig eine Frage ein. etc." Quibus praemissis ad particulae usum, qualis apud Aristophanem exstet, contemplandum transgrediamur et inquiramus, quatenus ea, quae illi viri disseruerint, de Aristophane recte sese habeant. Atque ut meam hac de re opinionem statim proferam, ego hanc particulam apud comicum non interrogativam esse, sed vim suam ac potestatem propriam retinere puto. Sed ut singulorum exemplorum genera perscrutemur, primum particula nostra plurimis locis invenitur cum aliis particulis iisque interrogativis coniuncta, ita ut in initio enuntiati locum habeat et adversationi inserviat. Cuius generis quae locum habeat et adversationi inserviat. Cuius generis quae admodum pauca exempla exceptionem faciunt, nunc consideremus. Primum proferendi sunt tres loci, ubi obiectiones, quae cum interrogatione fiunt, non ineleganter efferuntur per *ἀλλά* particulam, quam vernacula reddimus „oder",

Ran. 55. Herc. *πόθος; πόσος τις;* Lib. *μικρὸς ἡλίκος Μόλων.*
H. *γυναικός;* L. *οὐ δῆτ'.* H. *ἀλλὰ παιδός;* L. *οὐδαμῶς.*
H. *ἀλλ' ἀνδρός;* L. *ἀτταταῖ.* H. *ξυνεγένου Κλεισθένει.*

Hoc loco *ἀλλά* vocem interrogationi non inservire, immo vero tantum *οὐ δῆτ'* et *οὐδαμῶς* vocibus oppositam esse satis apparet. Quod idem facile intellegi potest

Plut. 903. Iust. *γεωργὸς εἶ;* Syc. *μελαγχολᾶν μ' οὕτως οἴει;*
I. *ἀλλ' ἔμπορος;* Syc. *ναί, σκήπτομαί γ' ὅταν τύχω.*
ibid. 372. Bleps. *μῶν οὐ κέκλοφας, ἀλλ' ἥρπακας;* Chr. *κακοδαιμονᾷς;*
B. *ἀλλ' οὐδὲ μὴν ἀπεστέρηκάς γ' οὐδένα;*
Chr. *οὐ δῆτ' ἔγωγ'.*

Praeclarum eiusdem generis extra interrogationem exemplum liceat afferre Ach. 302. ubi Dicaeopoli Euripidis servum iubenti evocare Euripidem, respondit ille

Serv. *ἀλλ' ἀδύνατον.* tum Dic. *ἀλλ ὅμως.*
οὐ γὰρ ἂν ἀπέλθοιμ', ἀλλὰ κόψω τὴν θύραν. etc.
407. Eurip. *ἀλλ' οὐ σχολή.*
Dic. *ἀλλ' ἐκκυκλήθητ'.* E. *ἀλλ' ἀδύνατον.* D. *ἀλλ' ὅμως.*
E. *ἀλλ' ἐκκυκλήσομαι· καταβαίνειν δ' οὐ σχολή.*

Eadem particula *ἀλλά* interrogantis non est tribus locis, Plut. 441., ubi Chremylus Blepsidemum aufugientem audito Paupertatis nomine compellat

οὐ μενεῖς;
ἀλλ' ἄνδρε δύο γυναῖκα φεύγομεν μίαν;

Av. 50. Euelp. *χὠ κολοιὸς οὑτοσὶ*
ἄνω κέχηνεν ὡσπερεὶ δεικνύς τί μοι·
κοὐκ ἔσθ' ὅπως οὐκ ἔστιν ἐνταῦθ' ὄρνεα.
εἰσόμεθα δ' αὐτίκ', ἢν ποιήσωμεν ψόφον.
Pisth. *ἀλλ' οἶσθ' ὃ δρᾶσον; τῷ σκέλει θένε τὴν πέτραν.*

Pac. 1060. Hierocl. *ἡ γλῶττα χωρὶς τέμνεται.* Tryg. *μεμνήμεθα.*
ἀλλ' οἶσθ' ὃ δρᾶσον;

Duobus postremis locis si quis interrogationes per vocabulum interrogativum induci velit facili commutatione scribere possit *ἆρ' οἶσθ'*, quae formula saepe a nostro poeta adhibita est. Quod tantum abest ut opus sit, ut alienum et inutile, ne dicam falsum sit. Nam utroque loco *ἀλλά* vocula sua potestate primaria non orbata cum vivacitate alterius orationem excipiens optime cum obiectione a praecedentibus recedit. Quod idem fit quatuor locis, ubi *ἀλλά* voci particula *ἦ* adiuncta est,

Ach. 423. seqq. Eurip. *ποίας ποθ' ἁνὴρ λακίδας αἰτεῖται πέπλων;*

ἀλλ' ἦ Φιλοκτήτου τὰ τοῦ πτωχοῦ λέγεις;
Dic. *οὐκ ἀλλὰ τούτου πολὺ πολὺ πτωχιστέρου.*
E. *ἀλλ' ἦ τὰ δυσπινῆ θέλεις πεπλώματα,*
ἃ Βελλεροφόντης εἶχ' ὁ χωλὸς οὑτοσί;

Vesp. 8. Xanth. *οἶδ, ἀλλ' ἐπιθυμῶ σμικρὸν ἀπομερμηρίσαι.*
Sos. *σὺ δ' οὖν παρακινδύνευ', ἐπεὶ καὐτοῦ γ' ἐμοῦ*
κατὰ τοῖν κόραιν ἤδη τι καταχεῖται γλυκύ.
X. *ἀλλ' ἦ παραφρονεῖς ἐτεὸν ἢ κορυβαντιᾷς;*

in fragm. apud Polluc. VI. 24.
τί τὸ κακὸν; ἀλλ' ἦ κοκκύμηλ' ἠκρανίσω;

Quibus locis quid significet *ἀλλά* particula primo obtutu facile intellegi non potest; *ἦ* vocem interrogare doctissimi, quos antea commemoravimus, viri rectissime animadverterunt. Sed quid valet *ἀλλά* vocula, cum nihil antecedat, ad quod particulae vis sive adversativa sive exceptiva referatur? Itaque nonnulli viri doctissimi *ἀλλ' ἦ* voces quam artissime coniungendas esse censuerunt interrogandique formulam habuerunt. [1])

At falluntur illi viri, quod ad Aristophanem pertinet. Nam his quoque quatuor locis, si rem accuratius perspexeris, invenies *ἀλλά* vocem suum obtinere locum optimeque a comico usurpatam esse, qua is, qui loquitur, sermonem interrumpat et antecedentia e conspectu alterius auferat.

Similiter *ἀλλά* vocula sola adhibita est

Ach. 186. *οἳ δ' οὖν βοώντων· ἀλλὰ τὰς σπονδὰς φέρεις;*

---

[1]) cfr. Hoogeveen. ed. Schuetz. p. 27. Valkenarium, qui ad Euripid. Hippol. 993. ita disserit: „est sane saepius *ἀλλ' ἦ* ‚num' formula interrogantis". Brunck. ad Ach. 1111. „*ἀλλ' ἦ*", inquit, interrogativum est, et valet ‚num'". Klotz. ad Devar. p. 51. Hartung. particul. Graec. doctr. II. p. 38. imprimis autem G. F. A. Kruegerum, qui in libro qui inscribitur „De formula *ἀλλ' ἦ* et affinium particularum post negationes vel negativas sententias usurpatarum natura et usu commentatio" longiore dissertatione de *ἀλλ' ἦ* formula disputat.

Quibus allatis unus restat locus dignus, de quo disputetur, Thesm. 143/144. Mnesilochus Agathonem semivirum vocans magna cum vehementia interrogat. v. 135. seqq.

ποδαπὸς ὁ γύννις; τίς πάτρα; τίς ἡ στολή;
τίς ἡ τάραξις τοῦ βίου; τί βάρβιτος
λαλεῖ κροκωτῷ; τί δὲ λύρα κεκρυφάλῳ;
τί λήκυθος καὶ στρόφιον; ὡς οὐ ξύμφορον.
τίς δαὶ κατόπτρου καὶ ξίφους κοινωνία;
σύ τ' αὐτὸς, ὦ παῖ, πότερον ὡς ἀνὴρ τρέφει;
καὶ ποῦ πέος; ποῦ χλαῖνα; ποῦ λακωνικαί;
ἀλλ' ὡς γυνὴ δῆτ'; εἶτα ποῦ τὰ τιτθία;
τί φῄς; τί σιγᾷς; ἀλλὰ δῆτ' ἐκ τοῦ μέλους
ζητῶ σ', ἐπειδή γ' αὐτὸς οὐ βούλει φράσαι;

Neque in his duobus versibus *ἀλλά* particula, vi primaria non exuta, interrogationi inservit, sed hic quoque adversativam naturam sapit. Ac primum in quaestionem vocandum est, utroque loco *ἀλλά* vocem non solam, sed cum *δῆτα* particula coniunctam legi. Tum priore loco *ἀλλὰ δῆτα* formula, si contemplamur, Mnesilochum adhuc negativo sensu locutum esse, suo loco est. Elegantius quidem ironia exprimitur, si in enuntiati fine *ἀλλ' ὡς γυνὴ δῆτ';* pro interrogandi signo punctum collocamus. Qua re recte intellecta Meinekius in ed. interpunctionem mutavit, id quod Schaeferus, quem secuti sunt Erfurdtius et G. Hermannus, recte monuit simili loco Sophocl. O. R. 1375.

ἀλλ' ἡ τέκνων δῆτ' ὄψις ἦν ἐφίμερος
βλαστοῦσ' ὅπως ἔβλαστε, προσλεύσσειν ἐμοί.

ubi vulgo scholiastam sequentes in versus fine interrogandi signum ponebant. In altero Thesm. versu

τί φῄς; τί σιγᾷς; ἀλλὰ δῆτ' ἐκ τοῦ μέλους
ζητῶ σ',

primitiva vocis *ἀλλά* potestas non tam facile percipitur. Meo quidem iudicio duae interrogationes *τί φῄς; τί σιγᾷς;* nullo alio ac negativo sensu prolatae sunt, ita ut Mnesi-

lochus, ut vernacula reddam, loquatur: „Du antwortest mir also nicht, sondern ich soll dich aus deinem Liede erkennen?“, qua ex re sequitur, *ἀλλά* locum suum recte obtinere.

Quae cum ita sint, his duobus locis, de quibus dixi, *ἀλλά* particulam interrogantis esse concedere nullo modo possum neque quidquam apud Aristophanem exstare, quo *ἀλλά* voculae interrogandi vim tribuere cogamur, demonstrasse mihi videor.

Sed satis de *ἀλλά* particula diximus; pervenimus nunc ad particulas negativas quae sunt *οὐ*, *μή*, *μῶν*, *οὔκουν*. Ad eas igitur contemplandas aggrediamur et qui proprius usus sit particularum apud Aristophanem videamus. Quo in describendo non id curo, ut, quibus permultis comicus locis usus est, eos omnes enumerem, immo vero satis habebo ea commemorare, quae ab usu vulgato recedant. Ac primum profero interrogationes, quae per *οὔ τί που* et *οὐ δή που* particulas exprimuntur; in his vocibus non, ut Kustero visum est, negandi vis, sed affirmandi potius inest, quod iam recte statuit scholiasta, qui ad Ran. 526.

> *τί δ' ἔστιν; ού δή πού μ' ἀφελέσθαι διανοεῖ*
> *ἅδωκας αὐτός;*

adnotavit: „*ἀντὶ τοῦ ὄντως διανοῇ, ὥστε ἀφελέσθαι μετὰ ὅπλα. ἡ γὰρ οὔ ἄρνησις συγκατάθεσιν δηλοῖ.*“ Interrogationes enim ab *οὐ δή που* et ab *οὔ τί που* particulis incipientes nullum aliud responsum postulant nisi assensionem. Ei, qui quaerit, subito suspicio de aliqua re, quam non expectaverat, mota est, quam ob rem sententiam suam negativam cum interrogatione profert, qua ex altero eliciat, isne rem ita sese habere assentiatur.[1]) Quomodo *οὔ τί που* et *οὐ δή που* formulae inter se differant, Fritzschius ad Ran. 526. ita exponit: „Quae particulae hoc differunt, quod *οὐ δή που* levem tantum nulloque nixam certo judicio coniecturam ex-

---

[1]) cfr. Klotz. ad Devar. p. 428.

promit, *οὐ δή που* vero in re satis probabili gravem continet interrogationem“. Quod num recte de Aristophane dixerit, nunc videamus. Per *οὐ δή που* voces apud comicum inducuntur hae interrogationes. Eccl. 327. vir quidam Blepyrum conspiciens exclamat:

> *τίς ἔστιν; οὐ δή που Βλέπυρος ὁ γειτνιῶν;*

Hoc loco *οὐ δή που* voces affirmative tantum magna cum gravitate dictas esse luce clarius demontrant verba, quae idem vir statim addit: *νὴ τόν Δί' αὐτὸς δῆτ' ἐκεῖνος.* Quod idem facile intellegitur Ran. 526, ubi Xanthias servus a Libero domino sarcinas iterum portare severa voce iussus his verbis *ἀλλ' ἀράμεννος οἴσεις πάλιν τὰ στρώματα*, quamquam sibi persuasum habet, verba sua frustra futura esse, perterritus interrogat

> *τί δ' ἔσιν; οὐ δή πού μ' ἀφελέσθαι διανοεῖ*
> *ἅδωκας αὐτός;*

et revera, id, quod Xanthias metuerat, Liber statim affirmat interrogationem dicens *οὐ τάχ', ἀλλ' ἤδη ποιῶ.*

Similiter formula nostra dicta est

Av. 179. Pisth. *εἶδες τι;* Eq. *τὰς νεφέλας γε καὶ τὸν οὐρανόν.*
P. *οὐχ οὗτος οὖν δήπου 'στιν ὀρνίθων πόλος.*
ibid. 296. *νὴ Δί' ὄρνις δῆτα. τίς ποτ' ἐστίν; οὐ δήπου ταῶς;*
Ach. 122. *ὁδὶ δὲ τίς ποτ' ἐστίν; οὐ δήπου Στράτων;*

Exempla per *οὔ τί που* particulas prolata satis sit hoc loco enumerare, cum de nonnullis eorum Fritzschius l. c. fusius disputaverit neque ego multum habeam, quod adiciendum putem. Legimus

Ran. 522. *ἐπίσχες οὗτος. οὔ τί που σπουδὴν ποιεῖ,*
ὁτιή σε παίζων Ἡρακλέα 'νεσκεύασα;
Av. 433. *οὔ τί που — τόνδ; οὐδαμῶς.*
Lys. 354. *τί βδύλλεθ' ἡμᾶς; οὔ τί που πολλαὶ δοκοῦμεν εἶναι;*

Eccl. 329. *τί τοῦτό σοι τὸ πυρρόν ἐστιν; οὔ τί που*
Κινησίας σου κατατετίληκέν ποθεν;
Pac. 1211. *τί δ' ἔστιν, ὦ κακόδαιμον; οὔ τί που λοφᾷς;*
Nub. 1260. *τίς οὑτοσί ποτ' ἔσθ' ὁ θρηνῶν; οὔ τί που*
τῶν Καρκίνου τις δαιμόνων ἐφθέγξατο;

Unus etiam exstat locus, ubi interrogatio non per *οὔ τί που*, sed per *οὔ τι μή* particulas profertur, Eccl. 756.

τί δῆτ' ἐπὶ στοίχου 'στὶν οὕτως; οὔ τι μὴ
Ἱέρωνι τῷ κήρυκι πομπὴν πέμπετε;

Saepissime comicus ac saepius quam alius quivis scriptor Graecorum *οὐκ* interrogativum cum secunda persona temporis futuri indicativi coniunxit; quod ubi fit, *οὐκ* imperantis est et redditur vel „quin“ vel per imperativum. Ita, ut exempla afferam, legimus

Av. 225. *οὐ σιωπήσεις;* „quin taces“.
Thesm. 689. *ἆ ποῖ σὺ φεύγεις; οὗτος, οὐ μενεῖς;*
Nub. 1296. *οὐκ ἀποδιώξει σαυτὸν ἀπὸ τῆς οἰκίας;*

Alia exempla enumerare opus non est, cum in unaquaque fabula multa obvia sint. Quod dicendi genus per formam, quam nos vocamus imperativum, explicat Aristophanes duobus locis, quibus is, qui loquitur, cum per interrogationem iussa quaedam expresserit, statim per imperativum iubere pergit; Lys. 459. Lysistrata postquam dixit

οὐχ ἕλξετ', οὐ παιήσετ', οὐκ ἀράξετε;
οὐ λοιδορήσετ', οὐκ ἀναισχυντήσετε;

statim adiicit

παύεσθ', ἐπαναχωρεῖτε, μὴ σκυλεύετε.

Vesp. 448. Philocleon chorum allocutus

οὐκ ἀφήσεις οὐδὲ νυνί μ', ὦ κάκιστον θηρίον;

v. 452. addit

ἀλλ' ἄφες με καὶ σὺ καὶ σύ, πρὶν τὸν υἱὸν ἐκδραμεῖν.

Eodem modo *οὐ* particulam cum secunda persona praesentis indicativi, id, quod pauci scriptores perraro et quidem, quod

sciam, nonnisi in *ἰέναι* et *ἀπιέναι* verbi formis admiserunt, Aristophanes compluribus locis coniunxit. Loci sunt

Lys. 848. *οὐκ ἄπει δῆτ' ἐκποδών;*
ibid. 1222. *οὐκ ἄπιτε; κωκύσεσθε τὰς τρίχας μακρά.*
οὐκ ἄπιθ', ὅπως ἂν οἱ Λάκωνες ἔνδοθεν
καθ' ἡσυχίαν ἀπίωσιν εὐωχημένοι;
Eq. 728. *τίνες οἱ βοῶντες; οὐκ ἄπιτ' ἀπὸ τῆς θύρας;*
Ach. 166. *ὦ μοχθηρὲ σύ,*
οὐ μὴ πρόσει τούτοισιν ἐσκοροδισμένος.
Vesp. 458. *οὐχὶ σοῦσθ'; οὐκ ἐς κόρακας; οὐκ ἄπιτε;*

ibid. 1340. codicum scriptura est *οὐκ ἄπεισι;* pro quo Dindorfius recte scripsit *οὐκ ἄπει σύ;* quod etiam Meinekius in contextum recepit, at in adn. crit. ad h. l. dubius haeret, hanc emendationem probet, an *οὐκ ἀποίσεις;* quod opus non esse exempla supra allata satis docent. Quibus in locis haec temporis praesentis et futuri permutatio excusari potest, cum *ἀπιέναι* et *σοῦσθαι* verborum forma temporis futuri non exstet cumque *ἰέναι* verbum persaepe ut futurum usurpetur; sed aliter res sese habet Av. 1212., ubi Pisthetaerus ad Iridem dicit

πρὸς τοὺς κολοιάρχους προσῆλθες; οὐ λέγεις;
σφραγῖδ' ἔχεις παρὰ τῶν πελαργῶν;

ubi interrogationem *οὐ λέγεις;* imperativi loco adhibitam esse satis apparet. Quibus de causis Aristophanes permotus contra regulam hoc loco tempus praesens pro futuro ursurpaverit, difficile est intellectu. Equidem nullam video causam, cur comicus ab usitata dicendi ratione recedat et *οὐκ ἐρεῖς;* formulam, qua in Pac. 185. et Av. 67. in eodem versus loco usus est repudiet. Quod eo magis mirum mihi videtur, cum in artibus lexicisque alia huius generis loquendi exempla frustra perquisiverim. Unum quidem locum Kuehnerus affert in art. II. 1. p. 150 ed. II. ex Plat. Lys. 903. B. *δεῦρο δή, ἦ δ' ὅς, εὐθὺ ἡμῶν. οὐ παραβάλλεις;* Sed si alia exempla non inveniuntur, quod hoc tempore

diiudicare non posse valde doleo, hic unus locus magni momenti non est, praesertim cum οὐ παραβάλλεις perfacile librariorum errorre ex οὐ παραβαλεῖς exortum esse possit. Multo maioris momenti mihi est, quod G. Hermannus ad Viger. p. 740 ita disserit: „cum praesente (sc. οὐ particula coniungitur), sed eo tali, quod fere ubique futuri significationem habet. Quare in Eurip. Herc. fur. 1055. dedi αἰάξετε pro αἰάζετε.“ Ad nostrum versum ut redeam, tantum abest, ut codicum scripturam retinendam esse iudicem, ita ut singularis quaedam structura statuenda sit, haec videlicet, in qua loco temporis futuri usitatissimi praesens in huiuscemodi enuntiationibus in usu versatur, ut οὐ λέγεις; formulam errore librarii Aristophani illatam in οὐκ ἐρεῖς; mutandam esse censeam.

Denique notatu dignum est, in eiusmodi enuntiatis raro poni optativum cum ἄν particula coniunctum, qui quidem lenior est imperativo, „sed tamen“, ut Hermanni de particul. ἄν p. 170. verbis utar, „quoniam permittendi speciem habet, ut pro vocis informatione etiam vel severior vel superbior videri possit.“ Quo in genere dicendi Aristophanes formulam οὐκ ἂν φθάνοις; ter adhibuit, Plut. 874. 1133. Eccl. 118., quibus locis Meinekius pro interrogandi signo punctum posuit, quod plane repudiandum non est. De loco Plut. 485. postea disputabimus.

Postremum missum non faciam, Elmsleium ad Oed. Col. 177. et ad Eurip. Med. 1120, cum censeat, ubi οὐ μὴ particulae cum futuro indicativi coniunguntur, id fieri cum interrogatione, novem Aristophanis locos interrogationis nota terminasse, de qua re conferas velim G. Herm. ad Electr. 1041. Quinque locis, Ach. 165. Nub. 505. Vesp. 397. Ran. 462. 524. Elmsleium secutus est Dindorfius. Meinekius vero, excepto Vesp. versu 397.

ὦ μιαρ' ἀνδρῶν, τί ποιεῖς; οὐ μὴ καταβήσει;

ubique punctum posuit. Accuratius et mea quidem sententia recte de hac re egit Baeumleinius in libro suo „Untersuchungen über die griech. Modi“ p. 120. qui duobus locis, Ach. 166. et Vesp. 397. interrogationem statuit, attamen bene addit: „Dass in allen diesen Stellen die Frage auf den mit οὐ μὴ ausgedrückten Behauptungssatz zurück zu führen ist, ist so unleugbar, dass in mehreren die Auffassung zwischen Behauptung und Frage schwankt und überall wenigstens für den Sinn, wenn auch nicht für den Ton der Rede es gleichgültig ist, ob man den Satz als Behauptung oder als Frage nimmt.“

μὴ interrogativum, quod sine ullo vocabulo interrogationi proprio addito primum et quidem saepius apud Aeschylum legi, Baeumleinius in libro, qui inscribitur „Griech. Partic.“ p. 303. docet, quodque significat, eum, qui loquitur, cum aliqua suspicione ac metu quaerere, quod nos dicimus „doch nicht etwa“ ab Aristophane bis tantum adhibitum invenimus. Thesm. 1114. Euripidem lictor alloquitur σκέψαι τὸ κύστο· μή τι μικρό παίνεται; Plut 650. mulier quaedam a Carione interrogatur

μὴ τἀγαθὰ
ἃ νῦν γεγένηται;

Idem fere ac μή vocula in interrogationibus valet particula μῶν ex μή et οὖν vocibus conflata, de qua re fusius egit G. Hermannus ad Viger p. 787. et Stallbaumius, qui ad Plat. Lys. p. 110. seqq. longiore disputatione μῶν particulae usum quidque μή et μῶν voces differant uberius exposuit. Itaque paucis de huius particulae apud comicum usu disputabimus. Ac primum statuendum est nullum apud poetam nostrum exstare exemplum, in quo, quod nonnulli fieri iudicant, [1]) res affirmatur. Primo obtutu quinque quidem locis id exsistere videatur, Eq. 786. Ach. 417. Eccl. 976. Lys. 24. Plut. 845. sed his omnibus locis, qui loquuntur, rem magis optant quam metuunt, qua de causa ita interrogant, ut se id, quod quaerant,

---

[1]) cfr. G. Herm. ad Viger. p. 787.

nolle simulent, cum tamen ab altero contrarium affirmatum iri praevideant. Et revera quatuor locis statim negans responsio datur.

Tum breviter afferam, μῶν voci οὖν δῆτα particulas adiungi uno loco,

Plut. 845. μῶν οὖν ἐμνήσθης δῆτ' ἐν αὐτῷ τὰ μεγάλα;

ubi μῶν paene nihil est, nisi vox interrogativa.

Deinde non prateribo, duobus locis

Plut. 372. μῶν οὐ κέκλοφας, ἀλλ' ἥρπακας;

Pac. 281. τί ἔστι; μῶν οὐκ αὖ φέρεις;

ubi interrogatio negationem quandam postulat, μῶν voculae οὐ particulam adiungi.

μῶν μή, quae particulae coniunctae non raro apud alios scriptores inveniuntur, apud comicum non legi.

Denique duo exstant loci digni, qui hic proferantur,

Vesp. 276. μῶν ἀπολώλεκεν τὰς
ἐμβάδας, ἢ προςέκοψ' ἐν
τῷ σκότῳ τὸν δάκτυλόν που
εἶτ' ἐφλέγμηνεν αὐτοῦ
τὸ σφυρὸν γέροντος ὄντος;

Ach. 329. μῶν ἔχει του παιδίον
τῶν παρόντων ἔνδον εἵρξας; ἢ 'πὶ τῷ θρασύνεται;

Admodum raro enim invenies, in priore interrogationis membro μῶν praecedere, in altero ἢ sequi, in qua dicendi ratione non res contrariae vel diversae cum interrogatione proponuntur; structura tantum grammatica non sensus disiungitur. Quod in Vesp. loco statim apparet, neque vero difficile est intellectu altero loco allato.

Supersunt οὐκοῦν et οὔκουν particulae negativae. De accentu quid statuendum sit quidque οὐκοῦν et οὔκουν voculae differant G. Hermannus ad Viger. p. 729. Kuehnerus in excursu tertio „de duplici scriptura vocabuli οὔκουν et οὐκοῦν" ad Xen. Comment. p. 489—491, Ellendtius in lex. Sophocl. p. 431, accuratius fusiusque Breitenbachius in dissertatione

longiore „über die Particeln οὐκοῦν et οὔκουν in Z. A. W. 1841. p. 105—120 exposuerunt. In his vocabulis omnes omnium veterum scriptorum codices maximam sequi toni collocandi inconstantiam satis constat[1]), quam ob rem multis locis editores recte lectiones codicum immutantes id, quod sensui optime quadrat, scripserunt. Itaque comprobare non possum, quod J. Bekkerus in sua comici editione codicum scripturam singulari quadam constantia sequitur; rectius alii editores nonnullis locis, ubi sensu postulatur, id, quod codices exhibent, immutaverunt, ut fecerunt inter alios Dindorfius et Meinekius, qui omnibus locis, ubi οὔκουν sive οὐκοῦν invenitur, plane consentiunt. Quos si sequimur, apud Aristophanem οὔκουν particula, quatuor locis, (Vesp. 823. Eccl. 343. 350. 936.) exceptis, semper est in interrogatione significans „nonne igitur", nonne ergo".

Ut οὐ paritcula, ita etiam οὔκουν cum secunda futuri temporis persona non raro in interrogatione construitur, ut interrogatio iubendi sensum habeat. Unum sat habeo attulisse locum, qui etiam altera de causa dignus est observatu, Eccl. 1144.

οὔκουν ἅπασι δῆτα γενναίως ἐρεῖς
καὶ μὴ παραλείψεις μηδέν, ἀλλ' ἐλευθέρως
καλεῖς γέροντα μειράκιον παιδίσκον;

ex usitata dicendi ratione in altero, quod vetat, membro μὴ particula collocatur, ita ut οὔκουν ex priore supplendum sit, quod silentio praetermisissem, si plura eiusmodi exempla apud comicum exstarent; similes quidem loci per οὐ μή particulas prolati sunt Nub. 295. et Ran. 298, sed hos rectius sine interrogatione legi supra ostendimus. Denique ne id quidem omitto, codices hoc loco praebere ἀλλ' ἐλευθέρως καλεῖν, quod recepit Ald. Brunck. Bekker. Bergh. Quem

---

[1]) cfr. Stallb. ad Plat. Phaedr. p. 258. C. Bornem. ad Xen. Mem. II. 2. 3. Ellendt. Lex. Sophocl. p. 433.

librariorum errorem correxit Bl. cum in Praef. Av. p. V. scriberet *καλεῖς*, qua in re eum secuti sunt Cobet. Meinek. Dindorf. — Blaydesius. qui nuper Eccl. edidit, in contextum quidem recepit *καλεῖς*; attamen codicum scripturam non plane relinquere videtur, nam in adnot. tribus, qui coniecturam tueantur, locis allatis, dubitanter addit: „cfr. tamen Them. 157. *ὕταν Σατύρους τοίνυν ποιῇς καλεῖν με*; Fr. 559. *οὐκ ἔσθω κενέβρει' ὁπόταν θύῃς τι, καλεῖν με.* Ita enim locum depravatum corrigo.“ Ut omnis tollatur dubitatio, tres alios, quos Blaydesius non commemoravit, locos afferam nostro loco simillimos

Thesm. 696. *γυναῖκες, οὐκ ἀρήξετ'; οὐ πολλὴν βοὴν*
στήσεσθε καὶ τροπαῖον, ἀλλὰ τοῦ μόνου
τέκνου με περιόψεσθ' ἀποστερουμένην;

Ran. 524. *οὐ μὴ φλυαρήσεις ἔχων, ὦ Ξανθία,*
ἀλλ' ἀράμενος οἴσεις πάλιν τὰ στρώματα.

Nub. 505. *οὐ μὴ λαλήσεις, ἀλλ' ἀκολουθήσεις ἐμοὶ*
ἀνύσας τι δευρὶ θᾶττον;

Tum pro vero statuo hoc loco infinitivum imperativi loco ab usu Aristophaneo abhorrere, nam in sexcentis exemplis, in quibus is, qui loquitur, per huiuscemodi interrogationem iubet, nullum invenitur, in quo is, qui dicit, per formam, quam nos vocamus infinitivum, iubere pergit.

οὐκοῦν particula bis apud comicum in interrogationibus legitur, Plut. 1168. et Thesm. 159. utrumque autem loco non est interrogativa, sed potius conclusiva.

Restat *ἤ* particula. Ac primum quidem illi, quos multi viri de *ἤ* vocula agentes non satis recte distinxerunt, loci, ubi duae pluresve res contrariae vel diversae cum interrogatione proponuntur vel plane sibi opponuntur, ita ut *ἤ* nullam aliam habeat vim nisi disiunctivam, hic in censum non veniunt. Quos si recte eximis, non ita saepe Aristophanes hac particula in interrogatione usus est. Sic *ἤ* vocula, quam in altero interrogationis membro a ceteris scriptoribus quam freqentissime ita adhibitam legimus, ut prius membrum

nullum habeat vocabulum interrogativum, sed sola vocis elatione proferatur, admodum raro apud comicum eodem modo invenitur. Quatuor locis, Ach. 769. Lys. 303. Av. 606. 1652. sententia affirmativa, non interrogatio praecedit, ut *ἤ* nulli alii particulae interrogativae respondeat, sed is, qui loquitur, ei, quam disseruit, rei quasi contrarium cum interrogatione per *ἤ* vocem inducta ponit, quo magis intellegatur, illam rem ita sese habere. [1])

Longe plurimis locis in priore membro ponitur particula interrogativa; ac primum quidem plerumque legitur *πότερον* vel *πότερα - ἤ*. Non paucis locis Aristophanis editores alius alibi pro *πότερον* voce, quam codices exhibent, scripserunt *πότερα*, quod et saepe permutentur *πότερον* et *πότερα* et hoc magis Atticorum atque Aristophani usitatissimum sit. Sed neque hoc neque illud recte sese habet; nam Kruegero teste in art. 64. 5. 2. *πότερον* omnino saepius in usu versatur et apud Aristophanem ego quidem multo plures inveni locos, in quibus *πότερον* libri praebent, quam in quibus *πότερα* legitur. Concedo quidem uno vel duobus locis *πότερα* suavius ad sonum esse quam traditum *πότερον*, sed haec causa sola mihi satis non est, non paucis locis a

---

[1]) cfr. Nitzsch. ad Odyss. p. 251.

In Plut. 485. exhibent cod. Rav.

οὐκ ἂν φθάνοιτε τοῦτο πράττοντες εἴ τι γα`ρ
ἔχοι τις ἂν δίκαιον ἀντειπεῖν ἔτι;

(*εἴ* mutata est in *ἤ* a tertia manu correctrice), Venet. *πράττοντες εἴ τι γὰρ*, Vat. et Par. *πράττοντες ἤ*, pro quo Meinekius cum Bergkio optime edidit:

οὐκ ἂν φθάνοιτε τοῦτο πράττοντες· τί γάρ κ. τ. λ.

Bekkerus aliorum quorundam codicum lectionem *πράττοντ' ἢ τί* secutus *ἢ* voculam retinuit, scribens

οὐκ ἂν φθάνοιτε τοῦτο πράττοντ'· ἢ τί γὰρ.

In eo si quis offendat, quod hic *ἤ* vocula ante *τί* pronomen vacare videtur, cum nemo non videat, *ἤ* vocem non interrogare, sed tantum interrogationis vim consistere in *τί* pronomine, idem habet Av. 1652. et Lys. 303, ubi *ἤ* ante *πῶς* et *πότε* particulis eodem modo collocatum est.

manuscriptorum lectione recedere, praesertim cum nonnunquam illa mutatione metri difficultas exoriatur, de qua paulo post agemus. Equidem πότερον ex codicibus optimis recipiendum esse censeo in Nub. 637 [1]), 642. Ran. 69. 1049. Eq. 1243. Ach. 1116. Vesp. 498. Av. 102. 104. Eccl. 24. 754. 1071. Thesm. 141. Lys. 464. 982. [2]) Duobus locis, Plut. 56. et Vesp. 1422. Bentleius traditum πρότερον emendavit in πότερον, quod Meinekius solus in contextum recte recepit, alii editores repudiaverunt, quamquam in Plut. loco futurum φράσεις, quod optime quadrat huic loco, in imperativum φράσον commutare coguntur, qua mutatione facta nihilominus sensus admodum languet. Nub. 835 in optimis codicibus traditum est πότερ' ἂν, quod ferendum non est. Brunckius, quem Bekkerus secutus est, cum falso πότερα Aristophani usitatissimum putaret, versum edidit

πότερα παρανοίας αὐτὸν εἰσαγαγὼν ἕλω;

qua in re, id quod ipse ad Thesm. 730. in versibus iambicis improbat, anapaestum tribracho adiecit. Cuius generis exempla, quae apud Latinos creberrima sunt, num etiam apud Graecos in versibus iambicis exstent, G. Hermannus in Nub. ed. II. ad h. l. nescit; Reisigius vero in coniect. p. 53—86. tredecim exempla ex comicorum Graecorum trimetris afferre studet, quae omnia corrigenda et iam maxima ex parte correcta sunt. [3]) Sed etiamsi omnia, quae Reisigius collegit, exempla certissima essent, tamen tantum abest, ut illum parvum locorum numerum coniectura facta hoc meo augendum esse existimem, ut potius quod deteriores codices praebent πότερον verum esse statuam, cum praesertim πότερ' οὖν, quod in Ran. 1141. invenimus, in hunc locum non quadrare G. Hermannus l. c. recte demonstraverit.

---

[1]) cfr. G. Herm. in Nub. ed. II. ad h. l.

[2]) cfr. Meinek. adn. critic.

[3]) cfr. Bamberg l. c. p. 18. seqq.

πότερα recte legitur Nub. 203. 1111. 1280. Ran. 1139. 1455. Ach. 734. Av. 422. 1244. Thesm. 91. 1222. in fragm. ap. Athen. IV. p. 133. a. Versum Ran. 1452, in quo item πότερα reperitur, cum recentibus editoribus spurium iudico.

Addere liceat, Aristophani non parum placuisse, id quod alii scriptores perraro admiserunt, simplicem interrogationem per πότερον vocem inducere, nam inter viginti octo locos, ubi πότερον vel πότερα omnino adhibuit, octo reperiuntur, quibus quod exspectamus alterum interrogationis per ἤ particulam prolatum membrum non sequitur. Loci sunt Av. 104. 427. Ran. 69. 1052. 1141. 1458. Thesm. 141. Nub. 203.

Ex aliis particulis, quae interrogationem in se continent, ἤ voculae in priore interrogationis membro praecedit ἆρα in Vesp. 484. Plut. 969. Ran. 64. Quarto loco, Vesp. 234, Meinekius non male bimembrem interrogationem simplicem per ἆρα inductam reddidit, ita ut ἤ voculam e contextu eiiceret, auctorem mutationis afferens Hamakerum.

μῶν - ἤ legimus Vesp. 274. Ach. 329.

Sed iam nihil cum habeam gravius, quod aut de hac particula aut de toto huius capitis dicam, restat, ut de paucis quibusdam rebus minoris momenti sermonem faciam. Ac primum quidem de ἄγε et φέρε vocabulis nonnulla, quae notanda putavi, addam. Quas voculas non paucis locis, ubi particularum naturam induunt, comicus directis quae vocantur interrogationibus, quas maiore cum vi et efficacitate proferri vult, praemittit. Atque ut ab ἄγε voce exordiar, nullo unquam loco sola, sed semper in sententiae initio posita cum δή vel νύν particulis coniuncta legitur, et quidem cum δή vocula sociatur undecim locis, quorum quatuor exhibent tempus praesens, Nub. 836. Eq. 482. Pac. 922. Av. 809, totidem coniunctivum deliberativum Pac. 263. Ran. 278. Av. 1504. Thesm. 652., quibus omnibus φέρε τί δρῶμεν; legitur, tres futurum, Plut. 56. Ran. 460. Thesm. 765. νύν particula quatuor locis adiecta est, qui omnes inveni-

untur in Vespis, quorum tribus, 303. 381. 1174. legitur futurum, coniunctivus deliberativus in versu, qui superest, 211.

Multo crebrius *φέρε* vocula eodem modo a comico usurpata est eaque semper interrogationi per vocabulum aliquod interrogativum inductae praemittitur, excepto uno loco, qui est Nub. 366.

ὁ Ζεὺς δ' ἡμῖν, φέρε, πρὸς τῆς γῆς, οὑλύμπιος οὐ θεός ἐστιν;

Is quoque versus solus est, ubi *φέρε* non in interrogationis initio positum est, quod hoc loco facile excusatur. Id, quod Meinekius vult, *φέρε* cum *πρὸς τῆς γῆς* verbis coniungendum esse, qua de causa ita interpungit *ὁ Ζεὺς δ' ἡμῖν, φέρε πρὸς τῆς γῆς*, recte sese non habet, cum *φέρε* tantum ad interrogationem maiore cum vi et vivacitate efferendam ponatur.

Ex aliis particulis *φέρε* voci sociatum legimus *γάρ* Nub. 903, *δή* Nub. 939. Eq. 1058, in fragm. ap. Stephan. Byzant. s. v. *Τελμισσός*, *δή νυν* Thesm. 768, *νύν* Vesp. 826. Longe plurimis locis *φέρ' ἴδω* voculae coniunctae sunt, quae formula ubique, cum primariae significationis nihil in se contineat, semper particularum loco in constructionem venit. Cuius rei exempla afferre longum est, cum in omni fabula, ea, quae inscribitur Ranae, excepta, multa obvia sint.

Tum paucis afferam, Aristophani non displicuisse interrogationibus cum gravitate et vivacitate proferendis interrogationem *τί φῄς;* praemittere, velut Av. 302. 416. Plut. 81. 399. Nub. 235. Pac. 872.

Denique verbo tantum commemoro, *ἄληθες* neutrum accentu mutato [1]) in interrogatione mirabunda aut cum ironia prolata significans „itane?“, „profecto?“ [2]), quo Sophocles bis tantum hoc modo usus est, Aristophanem

---

[1]) cfr. Scholion ad Eq. 89. et Nub. 831.

[2]) cfr. Brunckium ad Ran. 839. et Dindorfium, qui ad l. c. Ioann. Alex. Ms. ex Herodiano locum de hac re longiorem adiecit.

decies ter usurpavisse, in Ran. 837. Nub. 839. Eq. 89. Ach. 557. Vesp. 1223. 1412. Av. 174. 1049. 1606. Lys. 433. 840. Plut. 123. 402.

Quibus allatis cum iam nimis diu in hoc dissertationis capite moratus esse mihi videar, quamquam non ignoro, non pauca exstare, de quibus hoc loco excursum facere oporteat, ut est quaestio, num Aristophanes in enuntiatorum interrogativorum fine voluerit *ἐστίν* copulae ultimam elidi, vel quatenus comico proprium sit in sententiis interrogativis cum ellipsi dicere, tamen ne tempus teram in proferendis rebus minoris momenti, praesertim cum de singulis rebus viri doctissimi hic illic abundanter egerint [1]), finem huic dissertationi faciendum esse puto. Transeamus iam ad huius dissertationis tertiam, quae superest, partem.

Tertium caput.

De modo in interrogationibus rectis.

Quia in hac parte id agendum mihi proposui, ut, qui modorum in interrogationibus rectis apud comicum usus fuerit, demonstrarem, primum moneo, cum neque omnino apud Graecos magna modorum varietas in enuntiatis interrogativis in usu sit neque Aristophanes ea in re multum ab aliis scriptoribus differat, mihi in animo non esse, totum hunc usum fusius explicare multaque exempla afferre; immo vero paucis tantum rem complectar et minus usitata proferam. Atque ut missum faciam, comicum frequentissime usurpasse coniunctivum, qui dicitur deliberativus, breviter tantum profero locos, ubi huic coniunctivo praemittitur *βούλει* vel *βούλεσθε*.

---

[1]) cfr. Reisig. Diar. Ien. a. 1817. n. 223. et Bamberg l. c.

Thesm. 553. ἐπεὶ βούλεσϑε πλείον' εἴπω;
Ran. 416. βούλεϑε δῆτα κοινῇ
σκώψωμεν Ἀρχέδημον;
ibid. 127. βούλει κατάντη καὶ ταχεῖάν σοι φράσω;
Eq. 36. βούλει τὸ πρᾶγμα τοῖς ϑεαταῖσιν φράσω;
ibid. 52. βούλει παραϑῶ σοι δόρπον;
Lys. 821. τὴν γνάϑον βούλει ϑένω;
ibid. 938. βούλει μυρίσω σε;

Qui idem coniunctivus deliberativus adhibitus est in interrogationibus cum admiratione vel ironia prolatis, ita quidem, ut verbum, quo in sententia antecedenti aliquid imperabatur, aut simile quoddam iteretur, velut

Thesm. 242. Euelp. ϑάρρει. Mnesil. τί ϑαρρῶ καταπεπυρπολημένος;
Ran. 117. Lib. μηδὲν ἔτι πρὸς ταῦτ', ἀλλὰ φράζε τῶν ὁδῶν
ὅπῃ τάχιστ' ἀφιξόμεϑ' εἰς ᾅδου κάτω·
καὶ μήτε ϑερμὴν μήτ' ἄγαν ψυχρὰν φράσῃς;
Herc. φέρε δὴ τίν' αὐτῶν σοι φράσω πρώτην; τίνα;
ibid. 616. Xanth. βασάνιζε γὰρ τὸν παῖδα τουτονὶ λαβών,
κἂν ποτέ μ' ἕλῃς ἀδικοῦντ', ἀπόκτεινόν μ' ἄγων.
Aeac. καὶ πῶς βασανίσω;
ibid. 1132. Lib. Αἰσχύλε, παραινῶ σοι σιωπᾶν· εἰ δὲ μή,
πρὸς τρισὶν ἰαμβείοισι προσοφείλων φανεῖ.
Aeschyl. ἐγὼ σιωπῶ τῷδ' [1])
ibid. 1227. ὦ δαιμόνι' ἀνδρῶν ἀποπρίω τὴν λήκυϑον,
ἵνα μὴ διακναίσῃ τοὺς προλόγους ἡμῶν;
Eurip. τὸ τί;
ἐγὼ πρίωμαι τῷδ'; [2])
Lys. 529. Lys. σιώπα.
Prov. σοί γ', ὦ κατάρατε, σιωπῶ 'γώ, καὶ ταῦτα
κάλυμμα φορούσῃ
περὶ τὴν κεφαλήν; μή νυν ζῴην.

---

[1]) cfr. Meinek. adn. critic.

[2]) codices praebent ἐγὼ 'ποπρίωμαι τῷδ;

Pac. 1277. Tryg. ἀνδρῶν οἰμωγή; κλαύσει νὴ τὸν Διόνυσον
οἰμωγὰς ᾄδων, καὶ ταύτας ὀμφαλοέσσας.
Puer. ἀλλὰ τί δῆτ' ᾄδω;
Eccl. 132. Prax. λέγοις ἄν. Mulier. εἶτα πρὶν πιεῖν λέγω;

Quo in genere loquendi qui optimos codices exaraverunt nonnunquam peccaverunt, nam non paucis locis libri indicativum, raro etiam optativum exhibent, qui modi omnibus his locis in coniunctivum illis exemplis allatis ducibus mutandi sunt. Loci sunt.

Av. 162. Pisth. φεῦ φεῦ·
ἦ μέγ' ἐνορῶ βούλευμ' ἐν ὀρνίϑων γένει,
καὶ δύναμιν, ἣ γένοιτ' ἄν, εἰ πίϑοισϑέ μοι.
Ep. τί σοι πιϑώμεϑ'; Pisth. ὅ, τι πίϑησϑε;

ubi cod. Veneti scriptura est Ep. τί σοι πιϑοίμεσϑ'; Pisth. ὅ, τι πίϑοισϑε; cod. Ravennatis Ep. τί σοι πιϑώμεσϑ'; Pisth. ὅ, τι πείϑοισϑε; [1])

Thesm. 936. Mne. ὦ πρύτανι, πρὸς τῆς δεξιᾶς, ἥνπερ φιλεῖς
κοίλην προτείνειν, ἀργύριον ἤν τις διδῷ,
χάρισαι βραχύ τί μοι, καίπερ ἀποϑανουμένῳ.
Pryt. τί σοι χαρίσωμαι. Cod. Rav. χαρίσομαι.
Nub. 87. Str. ὦ παῖ πιϑοῦ μοι. Phid. τί δὲ πίϑωμαι
δῆτά σοι;

quod legitur ex C. Fr. Herrmanni emendatione. Cod. Rav. exhibet πιϑοῦ μοι. — τί οὖν πείϑομαι δῆτά σοι; Cod. Venet. πιϑοῦμαί. — τί οὖν πείϑομαι δῆτά σοι; alii codd. πιϑοῦ. τί οὖν πιϑοῦμαι δῆτά σοι;

Vesp. 760. Bdelycl. ἴϑ' ὦ πάτερ πρὸς τῶν ϑεῶν ἐμοὶ πιϑοῦ.
Philocl. τί σοι πίϑωμαι; λέγ' ὅ τι βούλει
πλὴν ἑνός.

cod. Rav. et Venet. τί σοι πείϑομαι; πείϑωμαί σοι; reliqui.

---

[1]) cfr. Fritzsch. qui ad Thesm. 23. 24. versum ita legit:
εἰ πίϑοισϑέ μοι.
Ep. τί σοι πιϑώμεσϑ'; Pisth. ὅ, τι πίϑοισϑε;

Ach. 293. Dic. ἀντὶ δ' ὧν ἐσπεισάμην οὐκ ἴστε. μάλλ' ἀκούσατε.

Chor. σοῦ γ' ἀκούσωμεν; ἀπολεῖ· κατά σε χώσομεν τοῖς λίθοις.

Rav. ἀκούσομεν;

Verbo liceat mihi commemorare coniunctivum deliberativum excipi ab optativo cum ἄν particula coniuncto

Pac. 520. ὦ πότνια βοτρυόδωρε, τί προσείπω σ' ἔπος;
πόθεν ἂν λάβοιμι ῥῆμα μυριάμφορον
ὅτῳ προσείπω σ';

Av. 172. Meinekius pro tradita lectione τί ἂν οὖν ποιοῖμεν; ex Cobeti et Kusteri emendationibus scripsit τί οὖν ποιῶμεν; Fateor quidem hanc mutationem per se optimam esse, qua cum hic locus ad usitatissimum huius generis loquendi usum revocetur et gravis hiatus leniatur, attamen necessaria esse mihi non videtur, nam primum huiuscemodi hiatus non paucos apud comicum inveniri iam ante demonstravimus, tum optativum cum ἄν particula coniunctum in eodem genere dicendi praeter versum Pac. 521, quem paulo ante attuli, exhibet locus Ran. 296. ποῖ δῆτ' ἂν τραποίμην;

In paucis eiusmodi interrogationibus cum ironia et cum iracundia indignationeque prolatis, futuri temporis indicativus legitur, in

Ach. 311. οὐχ ἁπάντων, ὦ πανοῦργε; ταῦτα δὴ τολμᾷς λέγειν
ἐμφανῶς ἤδη πρὸς ἡμᾶς; εἶτ' ἐγώ σου φείσομαι;

Nub. 259. εἶτα δὴ τί κερδανῶ;

Vesp. 52. εἶτ' οὐκ ἐγὼ δοὺς δύ' ὀβολὼ μισθώσομαι
οὕτω σ' ὑποκρινόμενον σοφῶς ὀνείρατα;

Ran. 138. εἶτα πῶς περαιωθήσομαι;

ibid. 203. κᾆτα πῶς δυνήσομαι
ἄπειρος ἀθαλάττωτος ἀσαλαμίνιος
ὢν εἶτ' ἐλαύνειν;

Lys. 24. κᾆτα πῶς οὐχ ἥκομεν; [1])

ibid. 914. ἔπειτ' ὀμόσασα δῆτ' ἐπιορκήσω τάλαν;

[1]) cfr. Meinek., qui hunc versum ut spurium sub contextum posuit.

Silentio praetereo permultis locis apud comicum in interrogationibus optativum cum ἄν particula coniunctum inveniri, hoc unum addo, hanc loquendi rationem non raro optantis esse, ita quidem, ut is qui loquitur, de eo, quod optat, quaerat, quomode aliquid fiat, si fiat.[1]) Loci sunt.

Nub. 78. ἀλλ' ἐξεγεῖραι πρῶτον αὐτὸν βούλομαι.
πῶς δῆτ' ἂν ἥδιστ' αὐτὸν ἐπεγείραιμι; πῶς;

ibid. 874. πῶς ἂν μάθοι ποθ' οὗτος ἀπόφευξιν δίκης
ἢ κλῆσιν ἢ χαύνωσιν ἀναπειστηρίαν;

Eq. 15. πῶς ἂν σύ μοι λέξειας ἁμὲ χρὴ λέγειν;

ibid. 460. πῶς ἂν σ' ἐπαινέσαιμεν οὕτως ὥσπερ ἡδόμεσθα;

Vesp. 165. οἴμοι δείλαιος·
πῶς ἂν σ' ἀποκτείναιμι; πῶς; δότε μοι ξίφος
ὅπως τάχιστ', ἢ πινάκιον τιμητικόν.

Ach. 991. πῶς ἂν ἐμὲ καὶ σέ τις Ἔρως ξυναγάγοι λαβών,
ὥσπερ ὁ γεγραμμένος ἔχων στέφανον ἀνθέμων.

Pac. 68. πῶς ἂν ποτ' ἀφικοίμην ἂν εὐθὺ τοῦ Διός;

Av. 1436. Syc. ὦ δαιμόνιε μὴ νουθέτει μ' αλλὰ πτέρου.
Pisth. νῦν τοι λέγων πτερῶ σε. Syc. καὶ πῶς ἂν λόγοις
ἄνδρα πτερώσειας σύ;

Thesm. 1015. φίλαι παρθέναι, φίλαι, πῶς ὂν οὖν ἐπέλθοιμι καὶ
τὸν Σκύθην λάθοιμι;

ibid. 22. πῶς ἂν οὖν
πρὸς τοῖς ἀγαθοῖς τούτοισιν ἐξεύροις ὅπως
ἔτι προσμάθοιμι χωλὸς εἶναι τὼ σκέλη; [2])

[1]) cfr. G. Hermannum in dissertatione „de ἄν particula" III. 10. p. 170., qui refutat Valkenarium dicentem, Sophoclem semel tantum πῶς ἄν; ita posuisse, et Klotz. ad Devar. p. 106.

[2]) cfr. de varia codicum lectione ἐξεύροιμ' et προσμάθοι Fritzsch. in Thesm. ed. ad. h. l. et Meinekii adn. critic.

Nub. 729. οἴμοι τίς ἂν δῆτ' ἐπιβάλοι
ἐξ ἀρνακίδων γνώμην ἀποστερητρίδα;
Vesp. 484. ἆρ' ἂν ὦ πρὸς τῶν θεῶν ὑμεῖς ἀπαλλαχθεῖτέ μου;
Lys. 1086. τίς ἂν φράσειε ποῦ 'στιν ἡ Λυσιστράτη;
Ran. 431. ἔχοιτ' ἂν οὖν φράσαι νῷν
Πλούτων ὅπου 'νθάδ' οἰκεῖ;

Atque hic movenda est quaestio admodum difficilis, num nudus optativus in interrogationibus apud Aristophanem inveniatur. Qua dicendi ratione quin Graeci scriptores omnino usi sint, nullo modo dubitari potest.[1]) Aristophanis codices optativum sine ἂν particula in interrogationibus praebent ter, in Plut. 374. 438. Eccl. 667. Recentes vero omnes, quos vidi, editores coniecturas Brunckii et Kusteri his tribus locis in contextum receperunt. Quod num recte fecerint, nunc paucis videamus ac primum locos ipsos contemplemur. Eccl. 667. Blepyro interroganti οὐδ' αὖ κλέπτης οὐδεὶς ἔσται; Praxagora respondit cum interrogatione πῶς γὰρ κλέψαι μετὸν αὐτόν; optativum κλέψαι Brunckius in futurum κλέψει mutavit, qua in re eum secuti sunt omnes recentes editores. Plut. 438. Blepsidemus audito Paupertatis nomine aufugiens exclamat: ἄναξ Ἄπολλον καὶ θεοὶ, ποῖ τις φύγοι; pro quo Brunckius ceterique omnes editores scripserunt φύγῃ; Ibid. 374. Blepsidemus Chremylum frustra tentare atque explorare conatus exclamat ὦ Ἡράκλεις, φέρε ποῖ τίς οὖν—τράποιτο; τἀληθὲς γὰρ οὐκ ἐθέλει φράσαι, quod Kusterus mutavit in φέρε ποῖ τις ἂν τράποιτο; Atque ut ego quid sentiam his de tribus locis dicam, in locis corrigendis nullam litterarum commutationem faciliorem esse posse quam quae fit in Brunkii et Kusteri coniecturis satis apparet. Quae num omnino necessariae sint, nunc paucis consideremus. In Eccl. 667. κλέψαι

[1]) cfr. G. Herrmann. l. c. V. p. 154. seqq. Stallbaumium ad Plat. Civ. 518. E. Hartungium II. p. 270 seqq. Aken „Tempus et Modi“ p. 197. seqq., qui quid intersit, utrum τίς ἂν λέγοι dicas, an τίς λέγοι optime exponit.

optativum nullo modo ferri posse liquet, itaque nullus ego dubito, quin Brunckii mutatio facillima pro vera emendatione recipienda sit. Plut. 438. φύγῃ coniunctivum deliberativum multo aptiorem esse optativo nemo negabit. Coniunctivus est deliberantis, optativus iudicium exquirentis.[1]) Nostro loco Blepyrus, postquam circumstantes Paupertatis nomine audito diffugerunt, perterritus aufugiens cum deliberatione vocem emittit: „O rex Apollo diique quo quis fugiat?“ quod Graecorum est ποῖ τις φύγῃ; quam ob rem Brunckius verissime φύγῃ restituisse mihi videtur. Aliter iudico de versu, qui restat, Plut. 374. Hoc loco tantum abest, ut Kusteri coniecturam, quam omnes editores receperunt, veram atque bonam existimem, ut faciam cum G. Hermanno, qui l. c. p. 158. traditae lectionis sensum optime ad connexum congruentem exponit.

Sed satis de hac re. Tempus futurum indicativi modi cum ἄν particula coniunctum in interrogationibus apud comicum non inveni. Nam in eo, quod Nub. 465. nonnulli codices deteriores praebent ἆρά γε τοῦτ' ἂν ἐγώ ποτ' ὄψομαι; particulam ἄν, quam Brunckius recepit, non ad futurum, sed ad τοῦτο pronomen referendum esse G. Hermannus l. c. p. 33. recte docuit, qui idem Suidae et codicis Venet. lectionem ἆρά γε τοῦτ' ἆρ', quam Reisigius edidit, ferendam non esse, sed aliorum librorum scripturam ἆρά γε τοῦτ' ἄρ', cum ἄρα post ἆρα vocem defendi possit, pro vera reponendam esse demonstravit.

Postremum Aristophani non displicuisse in interrogationibus ἄν particulam repetere breviter tantum addam, cum quomodo id fiat, G. Hermannus l. c. p. 188. satis dixerit. Exempla apud comicum leguntur Nub. 840. Eq. 17. Vesp. 171. Ach. 306. Ran. 1449. Eccl. 118. Pac. 68. Lys. 145. 193. 962. Av. 1147. Thesm. 196. ad quem locum videas velim Fritzschium in Thesm. editione.

[1]) cfr. G. Hermann. l. c. p. 157.

Theses.

I. 1) In Euripid. Ion. versu 959.

ΠΑΙ. καὶ πῶς ἐν ἄντρῳ παῖδα σὸν λιπεῖν ἔτλης;
959. *ΚΡ. πῶς δ'; οἰκτρὰ πολλὰ στόματος ἐκβαλοῦσ' ἔπη.*

Elmslei coniectura

ὡς οἰκτρὰ πολλὰ στόματος ἐκβαλοῦσ' ἔπη.

ab editoribus iniuria neglecta est.

2) In Antiphane apud Athen. 402. d.

κρέα δὲ τίνος ἥδιστ' ἂν ἐσθίοις; Β. τίνος; εἰς εὐτέλειαν.

pro *τίνος; — εἰς εὐτέλειαν* scribendum est *τινὸς — εἰς εὐτέλειαν.*

II. 1) In Ovid. Trist. IV. 10. 107. pro Merkeli lectione

Totque tuli casus pelagoque terraque, quod inter
Occultum stella conspicumque polum.

legendum esse conicio

Totque tuli casus pelago terraque, quod inter etc.

2) ibid. V. III. 32.

Ut tamen audisti percussum fulmine vatem,
Admonitu matris condoluisse potes.

pro admonitu matris scribendum esse arbitror admonitus matris.

Vita.

Natus sum Theodorus Ludwig, Seeburgensis, parentibus Franzisco et Elisabeth e gente Williana. Fidei addictus sum catholicae. Per octo annos frequentavi gymnasium Roesseliense, quod auspiciis viri doctissimi Josephi Frey tum florebat et adhuc floret. Maturitatis testimonium nactus autumno anni 1876 Regimontium me contuli, ut studiis philologicis me darem. Per quinque annos interfui scholis quas habebant Proff. Bezzenberger, Friedlaender, Garbe, Hirschfeld, Jordan, Lehrs†, Ludwig, Prutz, Quaebicker†, Ruehl, Schade, Walter, quibus omnibus semper gratam memoriam servabo.

Per unum annum proseminarii, per tria semestria seminarii regii philologici sodalis fui.